

SÕJATEADLANE

IV/V.

MAI—JUUNI 1925.

SISUKORD:

1. Juhatused väikeste jalgväe üksuste ettevalmistuseks. Major Bégou Tõlk. *O. Kurvits*, kapten.
2. Aja asimut ja selle kasutamine algkahuri suundamiseks *K. Kügler ja R. Haus*.
3. Prantsuse ajutine juhend teadete kogumise ja tõlgitsemise kohta
4. Õhujõudude tegevusala Prantsuse välimäärustikus *A. Normak*, major.
5. Maapealsete märkide ründamine lennukitelt. *V. Post*, n.-leitnant s.-v. lendur.

TALLINN.

„Sõduri“ väljaanne.

A.-S. „Ühiselu“ trükk, Tallinnas, Pikk tän. 42.

Juhatused väikeste jalgväe üksuste ettevalmistuseks.

Major Bégau.

Tõlk. O. Kurvits, kapten.

Käesolevas töös annab Prantsuse major Bégou, oma õpetöö kogemuste põhjal, praktilisi juhatusi pataljoni kuuluvate väikeste jalgväe üksuste lahingettevalmistuse kohta, käsitades seda moraalse- ja kehalise kasvatuse ning tehnilise väljaõppe vaatepunktidest. Töö on nii Prantsusmaal, kui ka teistes riikides äratanud suurt tähelepanu ja on tõlgitud paljudesse keeltesse. Ta sisaldab järgmisi peatükke:

Ettevalmistuse üldised juhatused:

- 1) Üksikõppus.
- 2) Rivitute-õppus.
- 3) Ühisõppus.
- 4) Juhtiva koosseisu ettevalmistus.

I. Moraalne kasvatus.

II. Kehaline kasvatus.

III. Tehniline ettevalmistus:

- 1) Üksikõppus.
- 2) Rivitute-õppus.
- 3) Ühisõppus.
- 4) Juhtiva kaadri koosseisu ettevalmistus.

Oma ülesannete kohta ütleb autor saatesõnas järgmist:

„Selle väikese broschüüri ainsamaks ülesandeks on anda noorematele ohvitseridele võimalust tutvuneda nende kogemustega, mis omatud pärast rahulepingut esimeste noorsõdurite õpetamisel.

Paljudel juhtumistel tuli konstateerida, et meie noored ohvitserid tundsid raskusi oma üksuse väljaõpetamisel, vaatamata „Jalgväe tegevuse määrustiku“ põhjalikkudest juhatustest.

Arvame neile kasu tuua, kui tutvustame sellega, mis tehtud ühes pataljonis kahe viimase aasta kestvusel.

Meie ülesanne ei seisa mitte selles, et saada käsiraamatuks, mille juhatastest kinnipidamine piinlikult tarvilik; see on palju tagasihoidlikum, — kujutada sünteetiliselt pataljoni ettevalmistust, sisuliste märkustega lahinguettevalmistuse kohta, mis võib osutada mõnedele ohvitseridele uudisena.

Ja kui meil korda läheb aidata neid, kelle õlgadele langeb uue sõjaväe loomine, siis loeme endid õnnelikudeks ja rikkalikult tasutuks töö eest, mida esitame nende heaksarvamiseks.“

Ettevalmistuse üldised juhatused.

Enne kui anda juhatusi kompanii väljaõppe kolmes peaharus:

- 1) moraalses kasvatuses.
- 2) kehalises kasvatuses ja
- 3) taktilises väljaõppes,

on tarvis asetada need väljaõppe eriharud normaalsesse pataljoni raami.

Ja tõesti, pataljoni ülem peabki väljaõppe aja algul oma kompanii ülematele andma täpsed juhatused väljaõpetamiseks määratud aja kasutamise kohta, mille kestvusel mitmesugused õpekava ained peavad läbivõetama, kas praktiliselt ehk teoreetiliselt.

Neid juhatusi võib mahutada 4 järgmisse liiki:

- 1) Üksikõppus.
- 2) Rivitute-õppus (abiteenistuse).
- 3) Ühisõppus.
- 4) Juhtiva kaadri koosseisu ettevalmistus.

1) Üksikõppus.

See sünnib esimesel kuul pärast teenistussevõtmist, hommiku ja õhta, ja alates teisest kuust — ainult õhta.

Ta sisaldab:

A. Laskmist:

- 1) paukpadrunitega, alates teisest nädalast,
- 2) püssigranaatidega, alates teisest nädalast,
- 3) püssidest, alates teisest nädalast,
- 4) püss-kuulipildujatest, alates teisest kuust,
- 5) kuulipildujatest, alates teisest kuust,
- 6) saatekahuritest, alates teisest kuust (eri-komandodega).

B. Harjutused jalgväe lahingettevalmistuseks.

- a) Laskeharjutused.
- b) Manööverdamise harjutused.
- c) Harjutused nende taktiliseks käsitamiseks. (Laskeeskiri.)
- d) Tehnilised harjutused (osade nimetused, kokkupanek, lahtivõtmine, korrashoid).

Kui märkus: Need mitmesugused harjutused hommikuti ja õhtuti jagatakse nädalapäevade peale nõnda, et kõik inimesed vähemalt üks kord saaksid õpetust iga jalgväe relvliigi kohta.

C. Pioneer asjandus.

Laskeplatsil, pataljoni teiste kompaniide laskmise ajal.

D. Vaatlejate harjutused.

Kolm sõdurit rühmast, alates kolmandast kuust.

E. Väliteenistus.

Üksikõppus. alates teisest kuust.

G. Kehaline kasvatus.

Rootsi võimlemine, mängud, sport ja üksikvõitleja füüsilise treening — iga hommiku.

H. Teoreetiline õppus.

a) Moraalne kasvatus: Peale tarvidusest äraolenevate, iga kolmapäeval enne õhtusööki lühikene, 15-minutiline, jutustamine ja laupäeva õhtasel ülelugemisel Nuhtlusseadusega tutvustamine.

b) Teoreetilised näpunäited sise-, garnisoni-, ja väliteenistusest (valve, rännakkord, puhkepaigale asumine), gaasimaskide tarvitamisest ja raudtee vagunitesse asetamisest, samuti ka demobiliseeritud sõdurite kohustest mobilisatsiooni välja kuulutamise puhul. Need teoreetilised õppused sünnivad pärast lõunaste õppetundide alguses, väljaarvatud muidugi kolmapäev ja laupäev, kus see aeg võimaldatud kompaniile koduste tööde jaoks.

Meeste lõpulik määramine kuulipildujate kompaniisse ja teistele spetsiaal-aladele sünnib esimese kuu lõpul.

2) Rivitute õppus.

- 1) Moraalne kasvatus — koos kompaniiga.
- 2) Kolmel esimesel nädalal, hommikuti, koos kompaniiga, võimlemine ja teoreetiline garnisoni- ja sideteenistuse õpetamine.

3) Neljandast nädalast — hommikused võimlemisharjutused ühises pataljoni grupis, pataljoni veltveebli juhatusel, kelle käsutusse komandeeritakse igast kompaniist instruktoritena allohvitserid.

3) Ühisõppus.

Jaoõppusi toimetatakse, nagu kehalist kasvatustki, igal hommikul, alates teisest kuust.

Kuulipildujate kompanii ühisõppus algab kolmandal kuul.

Väliteenistuse ühisõppus — alates kolmandast kuust. Rännaktreening igal reedel, alates teisest kuust. Alata 12 kilomeetrist, neljanda kuu lõpuks jõuda 24 kilomeetrit, täielikus rakmes (seda tehakse kaks korda kuus, kuu algul ja keskel).

Rühmaõppus algab kolmandal kuul (koondrivi, hargrivi, lahing).

Kompaniiõppus algab neljandal kuul (koondrivi, hargrivi, lahing).

4) Juhtiva kaadri koosseisu ettevalmistus.

Esimesel nädalal pärast noorsõdurite päralejõudmist — iga päev kella 10—11 kompanii ülemate poolt juhtiva kaadri koosseisu teoreetiline ettevalmistus.

1) Juhatused järgmise päeva pärastlõunaste õppuste kohta.

2) Mitmesuguste jalgväe määrustikkude tõsisem, praktiline läbivõtmine. Küsimuste teel allohvitseride teadmiste kontrollimine.

Pataljoni ülema veste ohvitseride ja üleajateenijate allohvitseridega kolmapäeval pärast lõunat järgmiste määrustikkude üle: jalgväe, kuulipildujate, tankide ja teiste väeliikide erinevuste kohta (kahurvägi, ratsavägi, õhuvägi, insenerivägi).

Peale selle, vähemalt kord nädalas, tutvunemine vägede organisatsiooniga (isiklik koosseis ja materjaalosa), kompanii ning pataljoni lahinguga; harjutused juhtiva kaadri koosseisuga, kaardil ehk maastikul.

Määrustikkude omamine sünnib küsimuste ettepanemise, millega kontroleeritakse ohvitseride ja üleajateenijate allohvitseride teadmiste värskendamist igaks sarnaseks õppuseks.

Pärast pataljoni ülemalt üldise õpekava saamist vaatleme, kuidas leiab see teostamist kompaniis.

Ühtlasi lubame omale äramärkida seda relatiivset tähendust, mida määrustik jagab mitmele ettevalmistuse liigile: moraalsele, kehalisele ja tehnilisele.

Määrustik asetab tehnilise ettevalmistuse kolmandale kohale. Esikohal seisab moraalne ettevalmistus, millele järgneb vahetult kehaline kasvatus.

Tarvis, et kõik ohvitserid veenduksid tõsiasjas, et ka kõige parem tehnika on täitsa jõuetu, kui isik on füüsiliselt teovõimetu; seda eriti siis, kui tema vaimline „mina“ ei eelda üldse tahet tegutsemiseks.

I. Moraalne kasvatus.

Moraalne külg on kõige tähtsam ja, kordame, läbiviimise mõttes ka kõige raskem, sest ta nõuab eriti palju taktitunnet ja ettenägevust.

Kuid ei pea suurendama raskusi. Ohvitser, kes esineb kohusetunde elava kehatusena, omandab väljaõpetamisel alluvate poolehoiu kiiresti ja loob lühikese aja kestvusel vaimlised sidemed kõikide oma sõduritega. Sellest silmapilgust peale muutub töö moraalse kasvatusel väga lihtsaks ja kergeks. Ohvitserile, eriti kes läbiteinud sõja, jääb üle ainult järgneda oma südamele, lugeda sealjuures oma ülimaks kohustuseks selgeks teha, et sõjaväe ülesanne on:

1) Rahu ajal — kindlustada, tarviduse korral, seaduste täitmist.

2) Sõja ajal — sundida vaenlast relvu maha panema.

Ohvitser peab kasutama iga võimalust tähelepanu juhtimiseks asjaolule, et sõjavägi ainult siis suudab täita oma kahte ülesannet, kui igaüks tema liigetel on täitunud sügava austusega valitsuse kaitse ja kontrolli all seisvate kõrgemate ülemuste korralduste vastu.

Ohvitseril peab selge olema, et nende korralduste austamist on kerge kõikide juures saavutada, kui igaühele üksikule on teada, et mitte ainuski korraldus ei pääse Prantsusmaal maksvusele ilma kodanikkude enamuse heakskiitmiseta.

Sellesse teemasse mittesüvenemise korral on raske ka meie sõduritele kindlaks teha antavate korralduste austamise, valju distsipliini ja kohusetäitmise vajadust ning jäävad ka enesele tumedaks mõisted aust, isamaa-armastusest ja vabadusest. Prantsuse sõdurit ei saa kaasa tõmmata sõnadega, talle on tarvis näitlikku tõendust ettetoodud andmete õiguslisest alusest.

Kui noorsõduritele on ära seletatud ja nad aru on saanud, et sõjavägi on tagatiseks rahva tahtmise maksmapanemisel, siis selgub viimastele ka nende ülitähtis ülesanne ja nad omandavad kiirelt, kui see juba pole varem sündinud, need tunded,

mis peavad aset leidma kõikide südames, kelledele osaks on saanud au olla kutsutud riigi julgeoleku valvele.

Kui märkus: soovitav, et väosade ülemad tutvuneksid sõjaväelise hariduse eksamil maksva moraalse kasvatuse programmiga. Nad leiaksid aineid, mida kerge arendada näidete varal minevikust, meeletuletades omi lahingelamusi.

See programm on järgmine:

- 1) Kohused Prantsusmaa vastu.
- 2) Kodanik ja Prantsuse seltskond.
- 3) Perekond.
- 4) Enese isikuväärtuse tunne, korralikkus, sõjaväeline välimus, tagasihoidlikkus, energia, töökus, kohusetunne ja tahtmus.

5) Hea kodaniku ja hea sõduri vourused: distsipliin, selt-simehelikkus, solidariteet, hea meeolu, suuremeelsus, ausus, ennastsalgavus, aumehelikkus, isamaa-armastus.

6) Iõud õiguse teenistuses (rahvuslase sõjaväe ja laevas-tiku mõisted, nende tarvilikkus).

7) *Rahvusliste suurhuvide selgitamine*, pärast sõjaaegsed majanduslised nõuded, põllutõõ, ühiskondlised ehitused (raudteed, kanaalid, sadamad, kaevandused), asundused ja toores-materjaal, Prantsusmaa rahvaarv teiste riikidega võrreldes.

Kuid, arendades seda programmi, ei tohi ohvitser unustada neid ilusaid põhimõtteid, mis leiduvad „Jalgvæ tegevuse mää-rustik“ 1., eriti aga 2. jaos, peatükis „Moraalsed jõud“; ohvitser võtku ka arvele, et tehnilisest vaatepunktist kõige paremini väljaõpetatud ja paraadidel ning õppustel väliselt oma liigu-tustes nähtavasti hästi distsiplineeritud väeosa võib mõnikord olla kardetavam, kõige vähem ustav, ma ütleksin, juhtimise mõttes kõige viletsam, kui temas ei valitse nõuetav vaim.

II. Kehaline kasvatus.

Kehaline kasvatus sisaldab põhilaseid, mis põhjalikku väl-jendust leidnud „Jalgvæ tegevuse määrustikus“ ja ei vaja sel-lepärast mingisuguseid seletusi.

Üldse peab ohvitseridel olema selge, et lühikese teenistus-aja tõttu on tarvis sõduri kehalist ettevalmistust alata esimes-est teenistuse sammudest ja vaadata selle tõõ, samuti ka män-gude ja spordi, kui normaalvõimlemise ühe liigi peale, kuna vastandina Rootsi võimlemine taotleb ainumat sihti — rüge-menti jõudnud noorsõduri treeneerimist. Samuti võetagu arvele, et igasugune võimlemine, vaatamata selle tehnikast, on ainult

üks osa n. n. kehakultuurist, kuna sinna kuulub lahutamata osana tingimata ka tervishoid.

Toitmisviisi, hüdroterapii, — puhtuse ja organismi tervenemise teguritena, — eriti aga puhkamise tingimised une ajal osutavad sedavõrd tähtsatena, et sellel alal väiksemgi kõrvalkalduvus tuntavalt vähendab võimlemisel saavutatud tagajärgi.

Teisest küljest on tagajärjed kõige hiilgavamad, kui võimlemisharjutused on seotud üldise tervishoiuga, mis asetab inimesi parematesse elamistingimistesse.

Ühe sõnaga, tervishoid ja võimlemine ei tohi üksteist ignoreerida; nad täiendavad üksteist vastamisi, sünnitades lahutamata terviku.

Anname mõned praktilised näpunäited.

Sööb sõdur kiirelt, toitu mitte peeneks närides, muutub ta uniseks ja tal kaob tahtmine kehaliseks tööks. Meie kohus on anda selles küsimuses nõu ja võimaldada söömiseks tarvisminavat aega.

Kui sõduril puudub võimalus igapäev, nii suvel kui ka talvel, saada dushi, ka siis avaldab ta vähe kalduvust sportimiseks, see muutub temale mõnu asemel, millena sõjaväes peavad osutama kõik praktilised harjutused, lihtsalt igavaks teenistuskohuseks. Kuigi igapäevase dushi saamine ei sobi meie sõjaväe korruga, võiks seda siiski kergesti teostada rügemendi kooperatiivide sissetulekutest selleks otstarbeks ühe osa eraldamisega; teisest küljest annaks häid tagajärgi olemasolevate ruumide paremale järjele seadmine, väeosadele assigneeritavate harilikkude rahasummade arvel.

Ja viimaks, kui sõdur halvasti magab, kui ruumid temale suvel liiga palavad ehk talvel külmad, kui teda tülitavad voodis pesitsevad parasiidid, kui voodi on räpane, — siis ei leia ta puhkust ja viibib sportimise mõttes kõige halvemates tingimustes.

Just sellepärast peab kehaline kasvatus sisaldama mitte ainult võimlemist ühel ehk teisel kujul, vaid ka inimese kasvatust, nii nagu seda eelpool mitmesugustest vaatepunktidest on käsitatud, eriti aga hoolikat tervishoidliste reeglite täitmist.

Tehniline ettevalmistus.

A. Üksikõppus.

Tehnilisse üksikettevalmistusse kuulub:

A. Laskmine mitmesugustest saaterelvadest.

- B. Mitmesugused harjutused laskmises, manööverdamises ja taktilises ning tehnilises kasutamises.
- C. Pioneer tööd.
- D. Väliteenistus.
- E. Üksikettevalmistus väliteenistuseks.
- G. Teoreetiline õppus.

A. Laskmine: Õppaja peab olema veendunud selles, et ainult sagedate harjutustega suudab ta oma mehi väljaõpetada trehvavalt laskma.

Sellepärast tulevad kõik allpool nimetatud eelharjutused, mis taotlevad sihti — õpetada laadimist, palgepanemist, sihtimist ja laskmist — lühendada äärmise miinimumini.

Ainult laskuri ja üksikvõitleja kehalist treenerimist peab igas jalgväe spetsialiteedis toimetama igapäev.

B. Mitmesugused harjutused:

- 1) laskmises,
- 2) manööverdamises,
- 3) taktilises kasutamises,
- 4) mitmesuguste jalgväe relvade tehnikas (kokkupanek, lahtivõtmine, relvade korrashoid).

Ohvitserid peavad neid harjutusi korraldama nõnda, et instruktorite kohuseks jääks tarviliste selgituste andmine õige vähesel määral, noorsõduritel aga — oma õpetajatele järelteha. Ainult sagedane manööverdamine kõrvaldab tühimuse sel alal ja ainult allohvitseride hea eeskuju mõjul suudavad ka noorsõdurid hästi manööverdada.

Jalgväe relvaga ümberkäimine on ainult osa üksikettevalmistusest. Tehniline üksikettevalmistus, eriti aga taktiline kasutamine, osutuvad kaugelt tähtsamate teguritena.

On tarvis, et sõdur põhjalikult tutvuneks oma relva tehnikaga ja selle tarvitamisega lahingus.

Tehnilistest vaatepunktidest väljamineks ja sõdurile tema ülesande selgestegemise sihil tuleb alata taktilist ettevalmistust võimalikult varakult ja teostada seda paraleelselt teistele õppetöö harudele.

Ohvitseridel tuleb hoiduda püssi võtetele eritähtsuse andmise eest.

Need koondrivile tarvilikud harjutused ei pea sündima lahingettevalmistuse arvel, millele pühendama peab kõige rohkem aega.

Nelja ülaltähendatud harjutust tuleb teha mitte ainult püsidega, vaid kõigi jalgväe relvliikidega, s. t.:

- 1) kiirlaskja magasinpüssiga,
- 2) püss-kuulipildujaga,
- 3) püssi- ja käsigranaatidega,
- 4) revolvri ja püstoliga,
- 5) täägi ja noaga,
- 6) kuulipildujaga,
- 7) saaterelvadega.

Harjutusi tehtagu ühe ja sama nädala jooksul kõigi relvliikidega, et ei kaoks nende käsitamisel omandatud vilumused ja et õppus oleks mitmekesine.

Iseenesestki mõista on igale relvale pühendatavat aega tarvis kokkukõlastada tähtsusega, mis selle relvale annab määrustik. Näiteks püstoli aeg on lühem täähiharjutuse ajast, mis nõuab rohkemal arvul liigutusi ja erilist treeningut.

C. Pioneer tööd: Ohvitserid peaksid jõudma veendumisele, et lahingvälja kindlustamine tulevikus veelgi suurema tähtsuse omab, kui möödunud ilmasõjas. Mida rohkearvuliseks ja võimsamaks kujunevad relvad tööstuse arenemise tõttu, seda suuremal määral nõuavad nad ka inimjõudu. Selle tõttu peab, endisega võrreldes, teatud piirkondade arvel jõudusid kokkuhoidma, kõvendades viimaste kindlustuste vastupanujõudu.

Kuna keeruline väljaõpe palju aega nõuab, siis on raske kogu hommiku- ehk õhtupoolikut pühendada pioneeriasjandusega tutvustamiseks, kuna selleks vahest tarvis on hariliselt õppeväljalt väga kaugele minna. Sellepärast on väeosadel pioneeriasjanduse läbivõtmiseks kasulik tarvitada laskeplatsil viibimise aega.

„Jalgväe tegevuse määrustikus“ on nõuetavad õppused äramärgitud, kuid loeme tarvilikuks toonitada vajadust inimesi labidatega osavalt väljaõpetada tegutsema kaevumisel esimesel lahingvälja peatuskohal ja sisendada neile arusaamist sellest, et kuigi peatus ehk üürike, tehtud töö siiski mitte asjata pole, kuna seda võivad pärast kasutada reserv-väeosad, kui hoolitseda tööde koha äramärgimise eest mingisuguse hästi nähtava märgiga.

Ohvitserid ei tohi mööda lasta ühtki juhust oma alluvate õpetamiseks traattõkete valmistamiseks. Tarviliste nõuetele vastava materjaali puudusel, mis selle tähtsa õppeharu ignoreerimisel ei osutu vabandusena, on kerge näidata ja käskida valmistada traatvõrku teivastest ja nõõridest.

D. Vaatlemine märgitakse pataljoni ülema poolt kokuseatavas õpekavas eriti ära. Kahtlemata peavad igas väeüksuses alati leiduma isikud, kes on väljaõpetatud binokliga ümberkäimises ja kelledel väljaarendatud vaatlemiseks tarviline kannatus.

Erilised, kahepoolsed vaatlusharjutused korraldatakse nii, et iga üksus võiks äramäärata vastaspoole vaatleja asukohti.

E. Väliteenistuse üksikettevalmistus sisaldab eneses kõike seda, mis puudutab sõduri kohuseid väljal.

Kuna „Jalgväe tegevuse määrustik“ vaatab sõduri kui võitleja, „Laske määrustik“ aga kui laskuri peale lahingus, siis jääb selles õpeharus üle ainult veel tundma õppida:

- 1) Sõdurit — vahiposti tunnimehena.
- 2) Sõdurit — luurajana.

See nõuab ettevalmistust, mis sisaldab:

- 1) Teated maastikust.
- 2) Orienteerumine.
- 3) Tunnused.
- 4) Käskude ja teadaannete edasiandmine.
- 5) Täieliku teadaande kokkuseadmise oskus.

Need küsimused ei ole veel üheski uuemas määrustikus käsitamist leidnud; dekreet väliteenistuse kohta avaldati 2. detsembril 1913. a., millele aga elluviimiseks ühtki määrustikku ei järgnenud*).

Väliteenistuse üksikettevalmistus, samuti ka laskuri ja võitleja lahingettevalmistus (Jalgväe tegevuse määrustik, 2. osa), peab olema sisuliselt praktiline, kuna suusõnalised seletused harilikult ruttu ununevad.

Igas grupis seletab õpetaja mõne sõnaga tehnilisi võtteid, mille järele käsib neid täita kas kõikidel sõduritel, ehk ainult ühel või kahel neist, kuna teised sel ajal pealtvaatajatena tehtavaid vigu tähelepanevad.

1) Maastikuga tutvustamise sihiks on harilikult sõduritele selgeks teha leppemärke, mida tarvitatakse maastiku ebatasustete ja seal leiduvate esemete äramärgimiseks (pöösastikud, metsad, kõrgustikud jne.).

2) Orienteerimisoskuse omandamiseks öösel ja päeval lastakse igast jaost liikuda ühel sõduril ühe ilmakaare sihis, kas päikeseseisu, Põhjanaela ehk kompassi järele. Sõdur peab seletama, mille järele ta käis.

*) Prantsuse väliteenistuse määrustik ilmus hiljem, 1924 aastal, esimese lisana „Suurte üksuste taktilise juhtimise juhendi“ juure.

3) Tunnuseid on palju; nad mõjuvad meie välismeelte peale. Siin etendavad osa: nägemine (läbiläinud väosa jäljed jne.), kuulmine (koera haukumine, mis aimata lubab väeosa liikumist, iseloomulik sisin gaaside väljalaskmisel jne.), haistmine, mis võimaldab äratunda kihvtiseid gaase jne.

4) Käskude edasiandmise harjutuste ülesandeks on väljaõpetada sõdureid käskusid tähelepanelikult ära kuulama ja neid samal kujul edasiandma; suusõnaliselt antud käsku peab sõdur kordama ning tagasiilmudes teatama: „käsk on täidetud“.

5) Teadaanne on täielik ainult siis, kui ta vastab küsimustele: Kes? Millal? Kus? Kudas?

Nüüd vaatleme tunnimehe ja luuraja ettevalmistust.

Õppaja peab sõdureid tutvustama tunnimeeste üldiste kohustega (1913. a. 22. detsembri dekreet, mis sisaldab väliteenistust, §§ 86 ja 87) ja harjutama neid arusaama tunnimeeste antavaist erilistest kohustest käskudest.

Viimased võivad antud olla nende põhimõtete vaimus ja kujul, mis äramärgitud „Jalgväe tegevuse määrustiku“ 2. osas §§ 22, 23 ja 24.

See kohuste käsk sisaldab:

- 1) teated vaenlase asukoha ja kavatsuste kohta,
- 2) tunnimeeste, naabruspostide ja valvetõkke paigutus,
- 3) väejuhatuse kavatsused, kui need on teatavaks tehtud,
- 4) ülesanne: vaadelda ja teatada (teatud maaalal),
- 5) abinõud, märksõnad, signaalid, vahetusajad jne.,
- 6) rühma ja kompanii ülemate asukohad.

Luuraja ülesanne sarnaneb tunnimehe omale: vaadelda ja teatada, kuid liikudes ühelt vaatluspunktilt teisele. Selleks peab ta valima vastava marshruuti, sealjuures omi liikumisi kokkukõlastades piilurkonna ülema liikumistega; viimasest tuleb hoiduda võimalikult kaugemal, kuid alleshoides temaga nägemisid.

Mis puutub erilistesse kohuste käskudesse, siis on need, nagu tunnimeestelegi antavad, harilikud käsud, mis sisaldavad kõiki määrustikus ettekirjutatud punkte.

Tunnimeeste ja luurajate väljaõppel asetab allohvitser sõduri, pärast üldkohustuste ülelugemist, tegelikku olukorda, andes temale juhatusi ülaltähendatud kujul. Selle järele kutsub ta ellu juhtumisi, mis sarnaneksid tõelistele, et seega tunni-meest ehk luurajat juhtida tegutsemisele.

Vaenlase, oma vägede ehk üksikisikute kujutamiseks tarvitab ta sealjuures üksikuid teistsugusesse vormi riietatud

sõdureid, kes soovivad liinist üle minna kas meie ehk vaenlase poolt. Tehtavad vead märgitakse kogu aeg üles ja teatatakse manöövri lõpul kõikidele osavõtjale.

On tarvis äramärkida, et käsu kaks esimest, erikohustusi sisaldavat, punkti ära määravad olukorra, järelikult siis ka arutuse all oleva väikseulatuslise manöövri idee. Sellepärast on ülearuse anda ülesannet eriti, mis esile kutsuks mitteviljaka sõnaohtruse, nagu see tihti aset leiab olukorra suusõnalisel selgitamisel.

Ohvitserid veendugu, et see õppeharu nõuab sõduritel mälu asemel rohkem leidlikkust ja arusaamist, mispärast soovitatav on sarnaseid õppusi õige tihti korraldada, et arendada sõdureid kiirele ja arukale otsustamisele.

G. Teoreetiline tehniline väljaõpe sisaldab teoreetilisi teadmisi:

- 1) Sisemäärustikust.
- 2) Garnisoni määrustikust.
- 3) Välisteenistusest.
- 4) Gaasimaskidest.
- 5) Laadimisest raudteel.
- 6) Koju lastud sõdurite kohustest mobilisatsiooni puhul.

Need teoreetilised teadmised piirduvad väga väikese arvu konkreetsete juhtumistega, mis aga omandada tulevad seda põhjalikumalt, sest sõduritele võivad mõningad kõrvalekaldumised kaasatua distsiplinaarseid karistusi ehk koguni kohtu alla andmist. Nii, näiteks, abiandmine politseile, milleks iga sõdur on kohustatud, ehk elukoha muutusest mitteteatamine.

Soovitatakse korraga läbivõtta mitte palju, kuid sealjuures kaua ja palju küsida.

Sarnasele õppele pühendatud poolest tunnist kulutada tarviliste määrustega tutvunemiseks kõige rohkem 7—8 minutit, küsida aga vähemalt 20 minutit.

2) Rivitute õppus.

Rivitute õppus sünnib tihti lohakalt, sest need sõdurid kannavad vahest mitmesuguseid teenistuskohustusi väljaspool rügementi.

Kui igapäevased võimlemisharjutused sünnivad hommikul pool tundi ehk tund pärast ülesäratamist, kestvusega 35—40 minutit, siis võivad rivitud, vaatamata ülaltähendatud põhjustest, harjutustest osavõtta, ilma neile määratud töödele kahju-toomata; kompaniiülematel on sarnasel korral võimalus nõuda valjult nende eriõppustest osavõtmist.

Kuna õppust juhatab pataljoni veltveebel, siis võib teisest küljest pataljoniüleml avaldada ka palju otsekohesemat mõju selle peale ja tuntavalt toetada kompaniiülemate autoriteeti.

Et lõpetada üksikväljaõppe käsitust, toonitame tarvidust selle juhtimist teha kohuseks allohvitseridele, andes neile õigus-tatud võimu ja pannes ohvitseri peale ainult üksikasjalise järel-valve kohustuse.

On selge kõgile, et kui igäihe osa üksikväljaõppes pole kindlaksmääratud, nagu eespool tähendatud, siis allohvitser, kelle kohuseid täidab alatiselt ohvitser, ei oma iial seda vastu-tustunnet, mis langeb ametile vastavalt üksikõppuse piirides tema osaks. Jao väljaõppes alates pannakse juhtimine ohvitseri ehk veltveebli peale.

3) Ühisõppus.

Ühisõppus, alates jaost, sünnib iga hommiku, teisest õppe-töö kinnist peale.

Ta sisaldab:

- 1) koondrivi,
- 2) hargrivi,
- 3) lahingharjutusi, ühes väliteenistusega.

Koond- ja hargrivi tuleb õpetada õppustele minekul ja sealt tagasitulekul, kuna õpeväljal viibimise aega peab kasutama ainult lahingharjutusteks — jao, rühma ja kompanii taktika, vastavalt programmile.

Praegusaja jalgväe relvastuse keerulsuse tõttu nõuab tut-vustamine rohkearvuliste relvade tehniliste omadustega väga palju aega; veel rohkem aega tarvitab väikese väeüksuse väl-jaõpe materjaal-osa käsitamiseks väga mitmekesistes lahing-tingimustes, milledes sel üksusel võib tulla tegutseda, — lahing-tingimustes, mis muutlikul lõpmatuseni, äraolenevalt maasti-kust, aja ja ruumi tingimustest.

Iga õpetegevuse aluseks on väeosa organisatsioon. Vii-mase kaader, ja sõdurite koosseis ning materjaal-osa peavad vastama määrustikus ettenähtud isiklisele koosseisule ja mater-jaal-osale.

Kui tegelik isikline koosseis ja materjaal-osa osutuvad jagude vormeerimiseks määrustiku järele mitteküllaldasteks, siis moodustavad kompaniid allohvitseride juhatusel all ainult ühe ehk kaks jagu; allohvitserid koguvad ühte ka üle komplekti jäänud sõdurid, et ka need läbiviimise juures viibides omandaksid õpetunni.

Rühmaõppuseks vormeerib iga kompanii määrustiku nõuetele vastava jao; ühendatud rühma juhtimine pannakse ohvitseri ehk ohvitseri asetäitja peale. Õppuste juhataja kompaniiülem kogub kokku, nagu ülaltähendatud, üle komplekti jäänud sõdurid, et võimaldada ka neile õpetegevusest osasaamist.

Ja viimaks, kompaniiõppuseks vormeeritakse, määrustiku järele, rühmadest kompanii. Tarviduse korral võib lisaks võtta naabri pataljoni inimesi ja materjaal-osi. Pataljoniülem, kui õppuse juhataja, gruppeerib tema korraldusse jäänud isikliku koosseisu.

Pärast organiseerimise küsimuse lahendamist, peab juhataja-ohvitser varakult läbitöötama manöövri idee, kooskõlas maastikuga, kus mõeldakse kavatsust teostada. Ta seab kokku kirjaliku käsu, nagu oleks see tõeliselt saadud vahetult ülemalt.

See käsk peab „Jalgväe tegevuse määrustiku“ järele koosnema järgmistest punktidest:

1) Teated vaenlase asukoha ja kavatsuste kohta, naabrusväeosade asukohad ja ülesanded.

2) Operatsiooni üldülesanne.

3) Väeosa ülema tegevusplaan.

4) Eelmisest punktist järgnevad ülesanded allüksustele (iga allüksuse ülema nimi, tema peal lasuv ülesanne ja tema käsutuses olevad abinõud).

5) Side.

6) Käsuandja ülema asukoht.

Käsukirja algel märgitakse: andmise koht, kuupäev ja kellaaeg ning loetakse üles alluvad ülemad, kelledele ta antakse.

Ülaltähendatud käsu täitmiseks annab allüksuse ülem oma käsu, millest on olemas isikliku koosseisu ja materjaalosa paigutamise.

See esimene samm, mis määrab üksuse esialgse organisatsiooni maastikul, peab olema ka esimeseks kriitilise arutamise objektiks. Et arutamine oleks võimalikult näitlikum, võib õppuste korraldaja luua tõelisele lahingule sarnanevaid situatsioone; selleks võtab ta vaenlase kujutamiseks vabu sõdureid ja juhatab neid isiklikult, et esile tuua kõiki tehtavaid vigu.

Esimesed harjutused peavad piirduma ülal märgitud tegevustikuga. Hiljem, kui esialgsed korraldused tehtud nõuetavalt, loob manöövri juhataja lahingu episoodide samades eeltingimistes mitte ainult vigade allakriipsutamise otstarbel, vaid initsiatiivi, otsustamise esilekutsumiseks.

Harjutustel võimaldatakse üksuste ülematele täieline vabadus tegutsemiseks oma äranägemise järele.

Manöövri juhataja piirdub ainult kõige selle ülesmärkimisega, mis nõuab manöövri lõpul tema selgitamist; arutamine sünnib ainult pärast harjutuse lõppu.

Arutamine peab puudutama:

- 1) manöövri ideed,
- 2) sellest järgnevat käsku,
- 3) täitmist.

Arutamisel, millest kõik osa võtavad, tuleb igal juhtumisel hoiduda igasuguste haavavate tähenduste eest väeüksuste ülemate aadressil.

1) Manöövri idee suhtes tuleb arutamisel piirduda nende asjaolude äramärkimisega, mis oleksid võinud tähelepanemata jääda, ja võimalikkude paremust pakkuvate otsustuste allakriiputamisega; neid ei pea aga milgil tingimisel mitte pealesuruma, sest iga otsustus on vaieldav, kuna tule tagajärjed on ainult oletatavad.

2) Antud käsku arutatakse vormi ja sisu poolest:

- a) näidata üksustesse kuuluvad elemendid, kes mitte polnud orienteeritud oma ülesannete kohta;
- b) märkida määrustiku §§, mis võisid arusaamatusi tekitada.

3) Lõpuks, täideviimise arutamine puudutab üksuse käsutuses olevate lahingabinõude tarvitamist ja liikumiste läbiviimist.

Võib paista raskena kõike ülaltoodut teostada sarnaste väiksete üksuste juures, nagu jagu, kuid see töö on siiski läbi viidav; seda on tõendanud katsed.

Ütleme rohkem, see töö on tarvilik.

Ja tõesti, ainult asetamisega tõelise olukorra tingimustesse õpetame allohvitseri käsitama nendele usaldatud abinõusid; ainult tihtiste olukorra muutmistega sunnime neid pöörama oma kaine mõistuse poole ja asjalikule ning kiirele tegutsemisele.

Taktika käsitab kõikide abinõude kasutamist üleseatud sihi saavutamiseks teatud olukorras. Jalgväes on käsutuses olevaist abinõudest palju koondatud juba kõige väiksemasse allüksusesse — jaosse. Sellest järgneb tarvidus, et jagu ja seda juhtiv allohvitser oleksid eriti hoolsalt ettevalmistatud; see nõue on jalgväe taktika aluseks.

Süveneme rohkem taktikasse, eriti väikeste üksuste taktikasse. See on ainsam abinõu jalgväe lahingettevalmistuseks.

Sealjuures ei ole tarvis karta üksluisust.

Mõned ohvitserid on arvamisel, et taktiliste ülesannete lahendamisel väikeste üksustega pea igal hommikul (väljaarvatud hommik, mil laskmine ehk rännak-treening) on võimata soovitaval määral mitmekesisitada harjutusi, ja oletavad sellepärast, et lühikese aja järele ei jätku enam ettekujutusvõimet sarnase manöövri kombineerimiseks, mis mitte juba poleks aset leidnud.

Nende väidete peale on kerge vastata, kui arvesse võtta olukordi, milledesse jalgvägi võib sattuda. Pealegi on need olukorrad äramärgitud „Jalgväe tegevuse määrustiku“ teises osas.

Need on:

- 1) Lähenemine vaenlasele.
- 2) Kokkupuutumine.
- 3) Kallaletung.
- 4) Rännak.
- 5) Vallatud maakoha kinnipidamine.
- 6) Vallatud maakoha kasutamine.

Juure võime lisada: valve kohapeal ja rännakul, valveposti ja luure teenistuse omamine.

Võtame ühtlasi arvele, et iga väeosa võib sattuda neisse olukordi esimesel ehk teisel võitlusjoonel, et osa neist olukordist võivad areneda öösil ja päeval ja, lõpuks, et nendega tuleb tutvuneda väga mitmekesisel maastikul: tasandikul, mägismaal, lahtisel-, varjatud-, murdmaastikul.

Kergesti võib veenduda selles, et harjutuste tegemine on võimaldatud kaugelt rohkemal arvul kui jao, rühma ja kompanii lahingettevalmistuseks pühendatud õpekuu perioodidel meie tarvitada olevaid vabu hommikutunde. Järelikult, iga ohvitseril avaneb võimalus igapäev korraldada endistest erinevaid lahingharjutusi.

Harjutustel 37 mm kahuriga tuleb asetuda mitmekesisestse pataljoni olukordi, mis analoogilised ülalnimetatutele, et seega komando ülemale võimaldada saadud käsu täitmiseks teha otustusi, tarvilisi korraldusi ning valvata nende teostamise järele. Komando ülema korraldused puudutavad laskmist tarvitusel olevate 4 liiki mürskidega: malm-mürskidega, soomustlähbistavate mürskidega, teras granaatidega, shrapnelliga.

Nõnda on ka siin olemas kõik eeldused väga mitmekülgeteks harjutusteks.

Kui olukord ja saadud käsk nõuavad laskmist, tuleb seda

alati teha märkide pihta. Laskmine sünnib kas oletatult ehk pauk-mürskidega.

Stockesi mortiiride suhtes tuleb ka arvestada alati pataljoni mitmekesiste olukordiga, nõudes mitmesuguste ülesannete täitmist, mis nende relvade eri-määrustikus ära tähendatud:

- pealetungi ettevalmistus;
- tulega sissepiiramine;
- tõkketuli
- vaenlase tule sumbutamine;
- laskurjao paraliseerimine;
- läbikäikude löömine vaenlase traattõketesse.

Peab ettenägema olukordi, kus nõuetav fugaas- ehk suitsu-mürskide tarvitamine.

Kõik ülalöeldu käib ka kuulipildujate kompanii ettevalmistuse kohta. Kuulipilduja jaod, rühmad ja kompanii tulevad asetada olukorda, mis võimaldab mitmesuguste, määrustikus ettenähtud, ülesannete täitmist. Selle peale vaatamata tuleb kuulipilduja tegevusega tutvuneda mitte ainult pataljoni, vaid ka laskurkompanii koosseisus, kuna määrustik ettenäeb kuulipilduja jagude ehk rühmade andmist laskurkompaniide ülemate korraldusse, et antud ülesande läbiviimisel kõvendada viimaste tulejõudu.

Ning viimaks tuleb tutvuneda kuulipildujate kompaniiga ka jalgväe diviisi koosseisus, et läbiarutada kaudse sihtimise küsimust.

Kuulipildujate osade ülesanded on näidatud „kuulipilduja määrustiku“ teise osa, 2. peatüki § 1. Need puudutavad:

- 1) ettevalmistustöid liikumisteks,
- 2) liikumiste läbiviimist,
- 3) liikumiste kaudu saavutatud tagajärgede ärakasutamist,
- 4) maakoha kinnipidamist (2 jao III. peatükk),
- 5) edu ärakasutamist.

Need mitmesugused ülesanded on õige rohkearvulised, kuid nende, ainult laskmisega seotud, teostamine on alati ühesugune.

Vaatamata sellest on hädatarvilik kuulipildujate kompaniid asetada olukordisse, mis võimaldavad nendele mitmesuguste ülesannetega tutvunemist ja et juhtiva kaadri koosseisule ning sõduritele piltlikult näidata nende relva tarvitamise põhimõtteid. Pealegi võib aega alati ärakasutada otstarbekohaselt, kui hoolitseda vaenlase kujutamise eest mõne vaba inimesega,

kuna kuulipildujate isikliku koosseisule muidu harva avaneb võimalus laskmiseks pauk-padrunitega ehk oletatud märgi pihta.

Et lõpetada nõuannete rida üldettevalmistuse alal, teeme ohvitseridele tõsise meeletuletuse selle kohta, et lahingmanöövri läbiviimine peab peensusteni väljatöötatama varakult, et anda ülevaaltikku pilti.

See huvitav võte määrab küll kindlaks, mis nimelt teha, kuid kahjuks osutub ta üheksiks, kuna alluval ülemal siin tegevusvabadus täitsa ära on võetud. Viimane täidab ainult seda, mis kästud; tal ei tule isiklikult olla mitte ainult passiivne, vaid tihti peale peab ta täitma manöövreid, mida, kas hästi ehk halvasti, sootu teisiti ette dikteerib tema oma kaine mõistus. Neis tingimustes kujuneb õpetamine huvitusetaks ja kasutuks ning juhtiv koosseis muutub passiivseks täiteorgaaniks, kes kiirelt kaotab oma mõtlemisvõime ja isikutunde, kuna ometi meie püüd peaks sihitud olema just juhitava koosseisu taktilise arusaamise arendamisele.

4) Juhtiva kaadri koosseisu ettevalmistamine.

1) Allohvitserid.

Kompanii ülemad peavad meeles pidama, eriti praegusaajal, kus üleajateenijaid allohvitsere nii vähe, ligema kontakti tarvidust oma alluva kaadriga, et luua kompanii väljaõppeks võimalikult paremaid eeltingimisi. Rügemendi ja pataljoni õpekomando lõpetanud kompanii allohvitsersid teavad määrustikke üldiselt hästi, kuid kompanii astmelises ametredelis ei jatku nendel küllalt aega omandatud teadmiste tihtiseks ja põhjalikuks tegelikuks tundmaõppimiseks sel määral, et võimalik oleks täitsa ilma nõuanneteta läbi saada.

Sellesse ettevalmistusse peab kuuluma määrustikkude teadmise kontrollimine küsimuste ettepanemise teel, kuid peamiselt peab ta igapäevastel harjutustel osutama nende õppuste praktiliseks kordamiseks, milliseid väeosas päevast-päeva pakutakse.

On selge, mida rohkem lühendatakse sõjaväe teenistus-aega, mida raskemaks muutub relvade rohkuse tõttu sõdurite väljaõpetamine, seda tungivamalt tekib päevakorrale tarvidus ohvitseride abiliste järele. See võimaldub ulatuses, milles ohvitser annab oma alluvatele allohvitsersidele põhjaliku ettevalmistuse ja äratav neis nende peale langevat vastutustunnet.

Igaühele oma ülesanne: allohvitserid õpetavad sõdureid, ohvitserid õpetavad nooremaid kaadri juhte ja täiendavad oma eriharidust pataljoni ülema juhatuse all.

2) Ohvitserid.

See ettevalmistusharu kuulub suurelt osalt pataljoniülema kohuste hulka.

Pataljoni ülemale avaneb võimalus oma ohvitseridega töötamiseks esimesel kuul hommikul ja õhtul, ning teisest kuust alates pärastlõunasel ajal.

Neis tingimustes langeb pataljoniülemale osaks austav ülesanne — olla juhiks oma ohvitseridele, arendada mitte ainult nende tehnilisi, vaid ka üldsõjaväelisi teadmisi, arendada igakülgset nende vaimlisi omadusi.

Juhtiva kaadri koosseisu ettevalmistusse kuulub:

1) teadmiste kontrollimine jalgväe ja tankide määrustikkudest küsimuste ettepanemisega;

2) tutvunemine teiste väeliikide omadustega, jutuvestmiste teel, pataljoni ülema juhtimisel;

3) praktilised rakendusharjutused kaardil ja maastikul.

Kuigi teiste väeliikide, peale jalgväe, omadustega tutvunemine sünnib amult jutuvestmiste teel, peavad ohvitserid neid omadusi hästi teadma, et praktilistel jalgväe harjutustel alati võimalik oleks eeldada ja selgeks teha olukorda ning nende relvliikide ülesandeid.

Sõjaväe keerulises mehanismis esineb jalgvägi ainult ühe osana, järjekult, ta omab tähtsuse koostöös teiste teguritega, mida esitavad teised väeliigid.

Praktiliste harjutuste suhtes tuleb kõigepealt allakriipsutada, et pataljoni ulatus rindes ja sügavusse osutub maastikul selleks liiga väiksena, et võimalik oleks taktilisi harjutusi läbi viia kaardil

Sel põhjusel peavad harjutused pataljoni juhtiva kaadri koosseisuga sündima põhimõtteliselt maastikul.

Ülaltoodud sõjaväe lahingharjutuste põhimõtted on maksavad ka harjutustel juhtiva kaadri koosseisuga.

Tarvis silmas pidada alati tõelisi olukordi ja kuna siin tegemist on juhtiva kaadri koosseisu manöövriga, siis peab neile võimaldama ka sarnaseid juhtimisabinõusid, nagu neid nõuaks sõdagi.

Järjekult, kompanii juhtimiseks tulevad organiseerida rühmad ja side, ning vaatlemise abinõud, samuti staabi osad, harilikult pataljoni ehk rügemendi, millede juhtimine enamasti

kompani- ehk rühmaülemate kätte antakse (nji, näiteks, telefon, telegraaf, helgiheitjad jne.).

Pataljoni komandopunkt luuakse pataljoni manöövri läbi viimiseks.

Kui reegel, pataljoniülem juhatab kompaniide juhtiva kaadri koosseisu manöövrit; erijuhustel juhatab ta ka pataljoni juhtiva koosseisu manöövrit, üleandes pataljoni juhtimist ühele oma ohvitserile.

Nii ühel kui ka teisel juhtumisel peab antama olukorra ja allüksuste ülesannete ligemaks äramääramiseks rügemendi- ehk pataljoniülema kirjalik käsk, vastavalt sellele, kas manööverdab pataljon ehk kompanii.

Esimestel harjutustel piirdub pataljoniülem sellega, et käsib väeüksust juhtival ohvitseril kokku seada, vastavalt saadud ülesandele, kirjaliku lahingkäsu ja juhtival koosseisul selle käsu täitmiseks paiguneda vastavatele kohtadele. Peale selle peab ta tähele panema tuleandmisel tehtavaid vigu, millede peale manöövri lõpul tähelepanu juhitakse.

Nende esimeste harjutuste eesmärk on õpetada kaadri koosseisu hindama olukorda, tegema sellele vastavaid korraldusi ja tutvunema pataljoni ja kompanii isiklise koosseisu ja materjaal-osa iseäraldustega sõja ajal.

Arutamine puudutab samu punkte, mis ülesloetud väeosade lahingharjutuste kirjeldamises.

Kui juhtiv koosseis on juba küllalt praktiseerunud õigetes ja täpsetes käskudeandmistes ning neist järgnevaisse lahingkordi asumises, kui komando-koosseis juba hästi tutvunenud juhtiva üksuse lahingorganisatsiooniga, siis loob pataljoniülem harjutuse kestvusel uue olukorra, mis muuseas arvestab olustega oma ja vaenlase tulitegevuse kohta, et üksuse ülemale pakkuda uut otsustamisvõimalust.

Tuleb äramärkida, et nii harjutustel juhtiva kaadri koosseisuga, kui ka harjutustel väeosadega, peab manöövri juhataja alati teatavaks tegema andmed tulitegevuse kohta. Manööver saab võimalikuks ainult nende andmete kaudu, millised ongi abinõuks liikumiste kiiruse, kestvuse ja suuna muutmisel.

Manöövri juhataja annab teated tule tagajärgede kohta vahetult edasi teostajatele sideteenistuse spetsialistide läbi. Viimased on kohustatud tegutsema antud juhtnõuete järele ja tarviduse korral ettekandeid tegema oma otsekohestele ülematele.

Mitte saades andmeid: 1) vaenlase tulitegevuse kohta,

2) oma tulitegevuse tagajärgede kohta, peavad teostajad kõigil juhustel oletama:

- 1) et vaenlase tuli neid ei taba ja,
- 2) et nende oma tulel on maksimaalne jõud.

Lõpul käsib manöövri juhataja tule tagajärgi kujutada omade abinõudega ja kui ta ei anna teisi andmeid, siis oletatakse, et teostajad on ülesande täideviimisel võimaluste piires kõige paremates tingimustes.

Lisame juure, kõigil neil manöövritel on tarvilik tegevusse panna tankid, kahurvägi *) ja õhujõud, erijuhustel ka ratsa- ja inseneriväed.

* *
* *
* *

Nendes ridades andsime jalgväe pataljoni õppekava ja tööme mõnesuguseid äärmärgusi, mis tuletatud selle kava teostamisest:

- 1) moraalse kasvatuse vaatekohast,
- 2) kehalise kasvatuse vaatekohast,
- 3) tehnilise väljaõppe vaatekohast.

Eriti toonitasime lahingettevalmistuse hädatarvilikkust tehnilisest vaatevinklist väljamineks, kuna tunnistame ainult tõelikkusele kõige lähedamat töötamisviisi.

Kõik ohvitserid omavad teatud lahingkogemusi, kuid üks osa neist viibisid sõja kestvusel eritingimustes, mis lahutasid neid mõneks ajaks ligemast siduvusest pataljoniga lahingolukorras.

Teisest küljest ka neile, kes vahetpidamata viibisid oma väeosades, on rahuaja õppustel tarvilik töötada järeloomõtlemise ja ettenägemisvõimega, et ennast asetada tõelistesse lahingtingimustesse. Sellest järgneb, et lahingettevalmistuse meetodid nõuavad kõige piinlikumat läbitöötamist eksiteedele sattumise eest hoidmiseks, mis ajajooksul võivad viia tõelolude unustamisele ja anda väärsuuna sõjaväe väljaõppele, kui need veavad üldistamist.

Lõppsõnas arvame tarvilikuks meeletuletada, et sõjas esineb tulejõud kõige võimsama tehnilise abinõuna ja et vaenlasele lähenemisel peab saavutama tule ülejõu. Ärme unustame ühtlasi ka tõsiasja, et võimata on elavjõuga võidelda tehnika vastu.

*) Kahurmürskide löhkemiskohad võidakse äratähendada lipukeste lehvitamise, tankid aga — kuulipildujate kaarikutega.

Aja asimut ja selle kasutamine algkahuri suundamisel.

K. Kügler ja R. Haus.

Päikese ärakasutamine sihtpunktina algkahurile suuna andmiseks on võimalik ainult selgete ja sarnaste pilviste ilmadega, kus päike vahelduvalt nähtavale ilmub.

Tartu ülikooli meteoroloogia observatooriumi andmetel on Tartus sellekohased keskmised andmed kuude järele järgmised:

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Selgeid päivi:	2	3	4	5	3	4	4	3	3	2	1	1
Vahelduva pilvitusega:	11—8	9	11	13	17	18	18	18	15	12	8	7
Pilvis:	11—21	16	16	12	11	8	9	10	12	17	21	23
Päikese paiste kestvus päevas, tundides:	1	2	4	6	8	9	9	6	5	3	1	1

Sellega oleks kogu aasta kohta keskväärtused järgmised: selgeid päivi — 34, vahelduva pilvitusega — 154, pilvis ja uduseid päivi — 177; päikesepaiste kestvus keskmiselt 5 tundi päevas. Saaremaal, Lääne- ja Harjumaal rannikul on pilvitus suvel pisut väiksem, kui Tartus.

Toodud andmetest näeme, et päikese ärakasutamine sihtpunktina on võimalik kogu aasta jooksul 51,5 % (kevade ja suve kuudel tõuseb % kuni 73), mispärast ei oleks huvituseta selle ärakasutamise viisidega lähemalt tutvuneda.

Nagu teada, on maakeral kaks pealiikumist (kolmandat — kogu süsteemi liikumist — ei ole siin arvesse võetud) — üks ümber oma telje läänest idasse ja teine ümber päikese, kusjuures maakera telje seisak end ei muuda. Aja mõõduks, mil maakera täie pöörde oma telje ümber teeb, on võetud 24 tundi; maakera pööre ümber päikese sünnib vastavalt 12 kuu ehk 1 aasta kestvusel. Keskpäeval, s. o. kell 12, on päike meie asukoha ja kõigi sama merediaanil olevate punktide suhtes zeniidis. Samal silmapilgul seisab tema matemaatilisel lõuna suunas. Arvesse võttes, et maakera jaotatakse 360

pikkusekraadiks, pöörleb tema 12 tunni jooksul 180° võrra, 6 tunni jooksul 90° ja lõpuks 4 minuti jooksul 1° võrra. (vaata joonistus nr. 1).

Sellest järgneb, et kõikide asukohtade jaoks, mis asuvad antud kohast 1° võrra idapool, on keskpäev 4 minuti võrra varem ja iga läänepoolse pikkuse kraadi jaoks vastavalt 4 minuti võrra hiljem. Päike, mille ümber maakera liigub,

püsib paigal ja sellepärast on võimalik teda ärakasutada algpunktina maakeral antud seisukoha asinuti väljaarvamiseks.

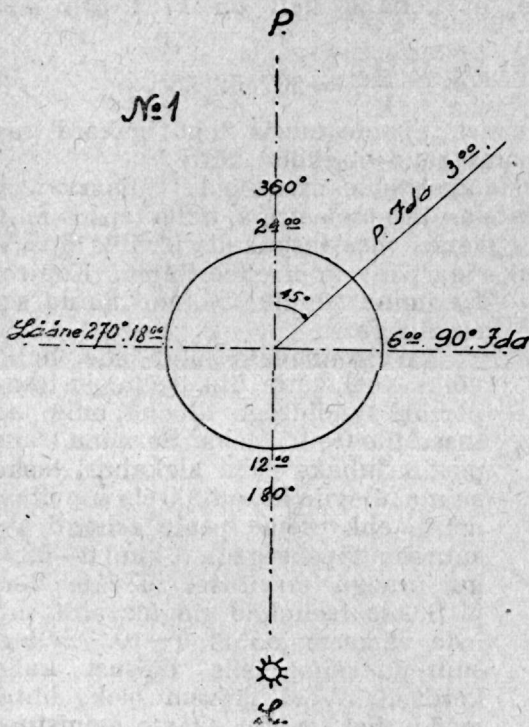
Päikese, ehk nõnda nimetatud ajaasimuti kättesaamiseks vajame meie täpset kohalikku kellaega, mida saadakse järgmiselt:

Oletame, et meile on antud mingisugune kellaeg, mis maksev kogu riigis (meil Tartu?). See kell on õige ainult nende punktide jaoks maakeral, mis asuvad ühel meridiaanil Tartuga. Kui meie asume Tartust ida ehk läänepool, siis on aegade vahe võrdne iga

kraadi jaoks 4 minutit. Üldvalem väljaarvamiseks on järgmine.

$$\begin{aligned} \text{Kohalik kellaeg} &= \text{antud kellaeg} + \\ &+ \frac{\text{pikkusekraadide vahe meetr.} \times 4}{60} \end{aligned} \quad (1)$$

Näiteks: Meie asukoht on Tartust idapool $20^\circ 17'$, järjekult tema kohalik kellaeg on Tartu omast ees $\frac{137 \times 4}{60} = 9' 8''$ võrra.

Käesoleval juhtumisel peame leitud vahe (9'8") antud kellaajale juurde arvama*).

Teades kohalikku kellaega ja arvesse võttes, et iga 4 minutit muudavad päikese suuna ühe kraadi võrd, — saame päikese asimuti järgmise valemi järele kätte:

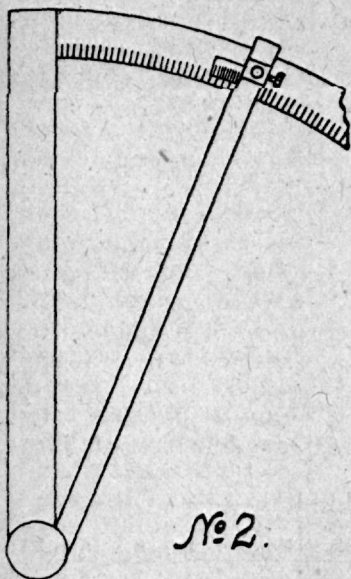
$$\text{Asimut} = \frac{\text{leitud kohalik kellaeg (minutites)}}{4} \quad (2)$$

Näiteks: Oletame, et kohalik kell on 17 t. 51,5 min. Päikese asimut võrdub:

$$\frac{(17 \times 60) + 51,5}{4} = \frac{1071,5}{4} = 267^{\circ} 52' 30''.$$

Viimast väljaarvamist ei ole tarvis teha igakord, sest lisas toodud tabelist saame selle otsekohe kätte.

Et igalpool võimaldada teha sarnaseid väljaarvamisi, peab igit patareid varustama hronomeetriga, mille täpsus mitte väiksem kui 5 sekundit päevas (hea taskukella harilik täpsus). Kõiki hronomeetrid peaks iga päev kontrolleeritama. Kontrolleerimine sünniks raadiol antud signaalidega.

Tarvisminevate abinõude hulka võiks veel võtta tüht tselluloid transportiiri raadiusega 12 c/m, mille jaotused üle 0—05 oleks. Sarnane transportiir lubaks meid algkahuri laskesuuna üleviia kraadi järele soovitava märgi ehk eseme peale asimuti abil suurema täpsusega (s. o. kuni 0—02,5), kui praegu tarvitusel olevate Vene ja Saksa tselluloid ringide abil, millede väiksem jaotus 0—10. Sellega suurendaksime siis täpsust kahekordselt. Veel täpsem oleks lihtne mõõduriist, mida näeme joonistusel nr. 2. Mõõduriist on varustatud nooniusega, mille iga jaotus võrdub 0—01.

Oleks soovitav ja tarvilik, et tulevikus tarvitusele võetavad kaardid varustataks koordinaatide võrguga, mille „X“ telgedele oleks ära tähen-

*) Päikese asimut on meie asukohas kellaegade vahe võrra suurem. On meie asukoht Tartust idapool, peame leitud vahe antud kellaajale juurde arvama, kui asukoht aga läänepool — maha arvama.

datud kellaaegade vahe; see lihtsustaks miinimumini asimutide väljaarvamist. Ühtlasi hõlbustaks koordinaatide võrk täpselt peale kanda algkahuri asukoha, kui see trigonomeetriliselt ehk mõnel muul viisil on kindlaks tehtud.

Et meil päikese peale sihtida, tuleks kõik praegu kahurväes tarvitusel olevad optilised sihtvahendid ja visiirid varustada mustade ehk mõne muu värviliste lisa silmaokulaaridega, nii kuidas see mõnel stereotorul ja saksa „Hahn“ teodoliidil juba olemas, ehk esialgu tarvitusele võtta värvilised prillid.

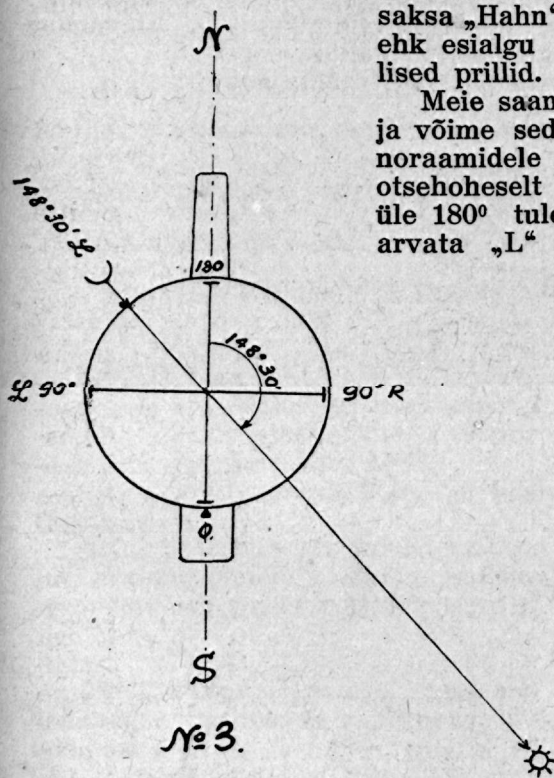
Meie saame aja asimuti kraadides ja võime seda edasianda Inglise panoraamidele muutmatult kuni 180° otsehoheselt „R“ skala peale, kuna üle 180° tuleb see asimut ümberarvata „L“ skala peale. Vene ja

Saksa nurgamõõtjate ringi peale üleviimiseks tuleks aga terve rida ümberarvamisi teha, mis tülikas ja aegaraiskav, mis pärast soovitav oleks lisana toodud tabeli tarvitusele võtmine.

Sellest tabelist näeme, et 4" aega muudavad suuna 1' võrra ja 15" — 0—01 Vene ja Saksa nurgamõõtja jaotuse võrra. Viimane arv on võetud ümarguselt, kuid tarvitamiseks on ta küllalt täpne. Edasi an-

navad tabelis toodud arvud otsekohe asimutile vastavate nurgamõõtjate seaded. Et kella 1-st kuni 24-ni antud ainult täistundide arvud tabelis, tuleb vahepealsete kellaaegade väljaarvamise juures tarvitada täiendusarvude lahtreid.

Näituseks, nurgamõõtja seade kell 15³² oleks Inglise nurgamõõtja jaoks „L“ $135-8^{\circ} =$ „L“ 127° , Vene jaoks (52—50) — (1—33) = 51—17, ja Saksa jaoks (56—00)—(1—42) = 54—58.

Algakhuri suundamine aja asimuti järele sünnib järgmiselt:

Patarei on asunud positsioonile ja algkahur paigale seatud. Patarei ülema abi patareis valib kellaaja, mille järele ta aja asimuti tahab võtta (kellaeg peab nii võetama, et see võimaldaks tarvisminevaid väljaarvamisi teha). Rehkendab välja kohaliku kellaaja ja leiab tabelist asimutile vastava nurgamõõtja seade. Annab leitud seade algkahurile sihtimiseks, nimetades päikest liikuvaks sihtpunktiks. Komandab „seis!“ silmapilgul, kui kell näitab valitud aega.

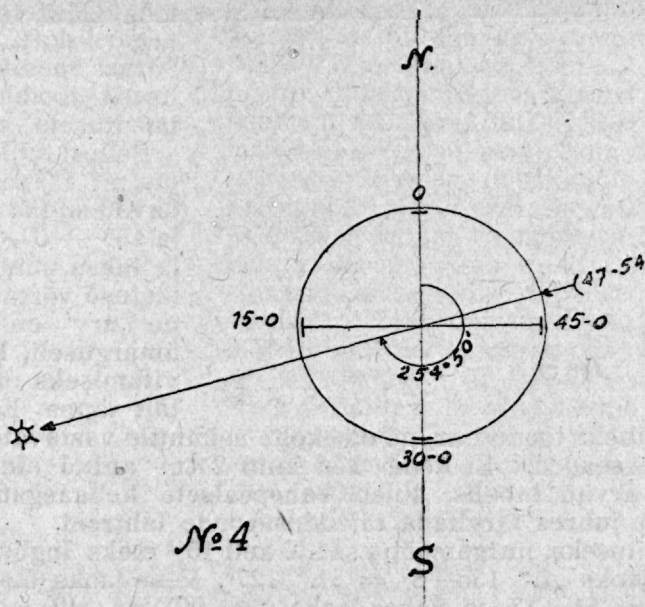
Sellega on siis algkahur täpselt põhja suunitud.

Näide 1.

45''' haubitsa patarei asub 1°28' Tartust läänes. Tartu kell 9⁰⁰. Suundamiseks valitud kell 10⁰⁰.

Kohalik kell = $10 - \frac{88 \times 4}{60} = 10 - 5'52'' = 9 \text{ t. } 54'8''$.

Sellele vastab tabelis asimut $148^{\circ}32' = 148^{\circ}30'$

K o m a n d o d:

- 1) Alkahuri nurgamõõtja 148 — 30 R!
- 2) Sihtida päikese peale!
- 3) Seis (kell 10⁰⁰)!
- 4) Äramärkida nii ja niisuguse sihtpunkti peale!

Märkus: Sihtimise juures päikese peale tuleb tähelepanu juhtida sellele, et nurgamõõtja ristniitide keskpunkt päikese keskkoha saaks juhitud.

N ä i d e 2.

42''' Schneideri patarei asub Tartust idas 2°20'. Tartu kell 16⁴⁰.

Suundamiseks valitud kell 16⁵⁰.

$$\text{Kohalik kell} = 16^{50} + \frac{140 \times 4}{60} = 16^{50} + 9'20'' = \underline{16 \text{ t. } 59'20''}.$$

Selle järele asimut 254°50' ja vastav nurgamõõtja seade 47—54.

K o m a n d o d:

- 1) Alkahuri nurgamõõtja 47—54!
- 2) Sihtida päikese peale!
- 3) Seis (kell 16⁵⁰)!
- 4) Äramärkida nii ja niisuguse sihtpunkti peale!

Kui patareile on antud laskesuun, siis tuleb seda algkahurile nurgamõõtja seade andmisel arvesse võtta; väljarvamine niisugusel korral sünnib järgmiselt:

N ä i d e 1.

45''' haubitsa patarei asub 50' Tartust läänes. Tartu kellaeg. Laskesuun algkahurile 50° L. Suundamiseks valitud kell 3⁴⁰.

L a h e n d u s:

$$\text{Kohalik kell} = 3^{50} - \frac{50 \times 4}{60} = 3^{50} - 3'20'' = \underline{3 \text{ t. } 46'40''}.$$

Selle järele (tabelist)

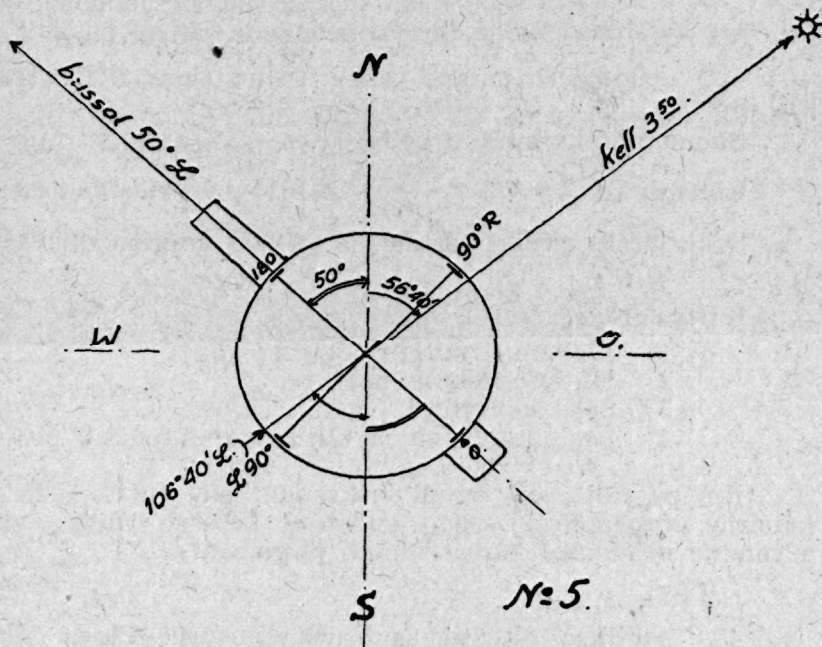
$$\text{päikese asimut} = 45^\circ + 11^\circ30' + 10' = \underline{56^\circ40'}.$$

Sihtpunkti ja laskesuuna vaheline nurk võrdub

$$56^\circ 40' + 50^\circ = 106^\circ 40';$$

et sihtpunkt (päike) laskesuunast paremal, — saame nurgamõõtja seade „L“-iga (vaata joonistus nr. 5) ja anname komandod.

- 1) Nurgamõõtja 106—40 L!
- 2) Sihtida päikese peale!
- 3) Seis (kell 3⁵⁰)!
- 4) Äramärkida nii ja niisuguse sihtpunkti peale!

Näide 2.

18 nl. patarei asub Tartust idas 1°20'. Tartu kell on 17¹². Laskesuunaks antud 110°20' R. Suundamiseks valitud k. 17²².

Lahendus:

$$\text{Kohalik kell} = 17^{22} + \frac{80 \times 4}{60} = 17^{22} + 5'20'' = \underline{17 \text{ t } 27' 20''}.$$

$$\text{Selle järele päikese asimut } 255^{\circ} + 6^{\circ}45' + 5' = \underline{261^{\circ} 50'}.$$

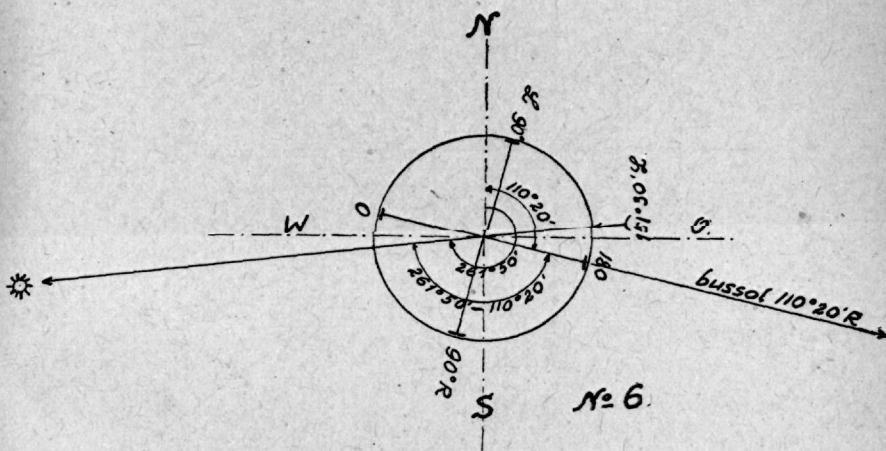
Sihtpunkti ja laskesuuna vaheline nurk on võrdne

$$261^{\circ} 50' - 110^{\circ} 20' = 151^{\circ} 30'.$$

Sihtpunkt on laskesuunast paremal — saame nurgamõõtja seade „L“-iga (vaata joon. 6).

Komandod:

- 1) Alkähuri nurgamõõtja 151—30 L!
- 2) Sihtida päikese peale!
- 3) Seis (kell 17²³)!
- 4) Äramärkida nii ja niisuguse sihtpunkti peale!

Näide 3.

42^{'''} Schneideri patarei asub Tartust läänes 107'. Tartu kell on 8²⁵. Antud laskesuun 19—40. Suundamiseks valitud kell 8³⁰.

Lahendus:

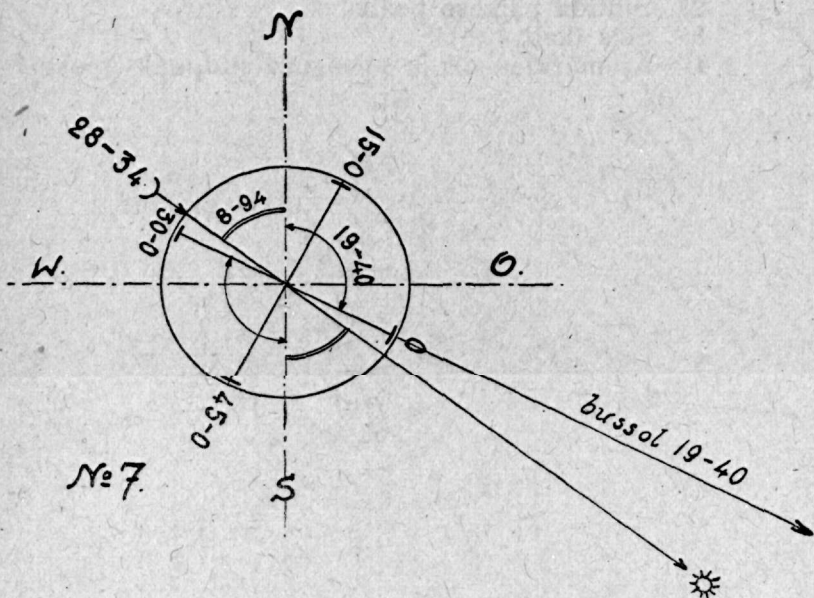
$$\text{Kohalik kell} = 8^{30} - \frac{67 \times 4}{60} = 8^{30} - 4'28'' = 8 \text{ t. } 25' 32''.$$

Nurgamõõtja seade, väljaarvatud kohaliku kella järele (10—00)—(1—04+0—02) = 8—94. See oleks alkähuri nurgamõõtja seade põhja suunimiseks.

Et aga antud laskesuun 19—40 on, peame alkähurile andma nurgamõõtja (8—94) + (19—40) = 28—34.

Komandod:

- 1) Alkahuril nurgamõõtja 28—34!
- 2) Sihtida päikese peale!
- 3) Seis (kell 8³⁰)!
- 4) Äramärkida nü ja niisuguse sihtpunkti peale!

Näide 4.

3" patarei asub Tartust idas $1^{\circ}42'$. Tartu kell on 13^{20} . Laskesuunaks on antud 7—00. Suundamiseks valitud k. 13^{23} .

Lahendus:

$$\text{Kohalik kell} = 13^{23} + \frac{102 \times 4}{60} = 13^{23} + 6'48'' = 13 \text{ t. } 29'48''.$$

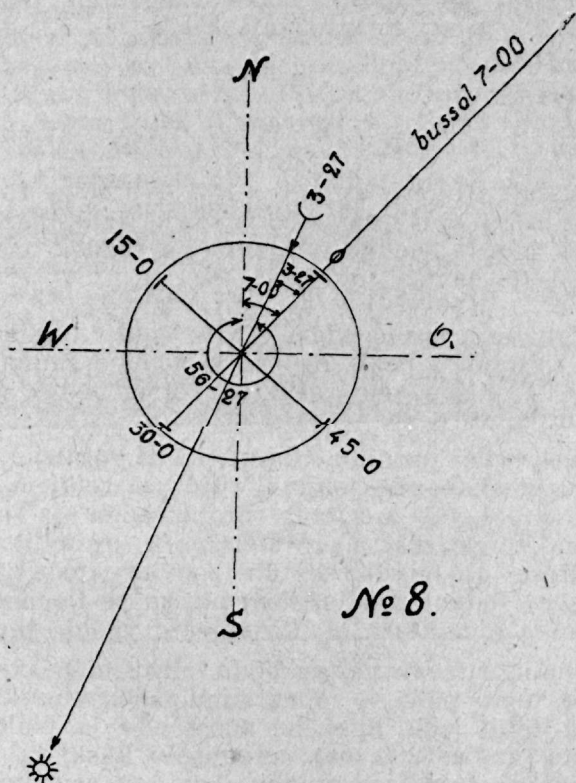
Selle järele nurgamõõtja

$$\text{seade} = (57-50) - (1-20+0-03) = (57-50) - (1-23) = 56-27.$$

Et aga antud laskesuun on 7—00, siis lõpulik nurgamõõtja seade võrdub $(56-27) + (7-00) = 63-27 = 3-27$.

Komandod:

- 1) Alkahuril nurgamõõtja 3—27!
- 2) Sihtida päikese peale!
- 3) Seis (kell 13²³)!
- 4) Äramärkida nii ja niisuguse sihtpunkti peale.

Ülaltoodud viise saame tarvitada ainult siis, kui ilm on selge ja valitud kellaajal võimalik päikese peale sihtida. Kui seda aga mitte ei ole, siis peame kasutama momente, mil päike nähtavale ilmub. Niisugustel kordadel talitakse järgmiselt: algkahur, võttes umbkaudselt laskesuuna, märgib soodsal momendil päikese peale ära. Patarei ülema abi patareis saab hronomeetrilt märkimise momendi täpse kellaaja. Arvab selle momendi päikese asimuti välja, millega on siis

algkahuri suun kindlaks tehtud. Jäab ainult järele äramärkida valitud sihtpunkti peale ning laskesuun üleviia antud suuna peale.

Näide I:

42^{''} patarei asub Tartust läänes 22'. Antud laskesuun 18—40. Tartu kella järele märkis algkahur päikese peale kell 7 t. 41'20'' ja sai nurgamõõtja seade 29—52, ning valitud sihtpunkti peale 3—41.

Lahendus:

Kohalik kell oli $7 \text{ t. } 41'20'' - \frac{22 \times 4}{60} = 7 \text{ t. } 41'20'' - 1'28'' = 7 \text{ t. } 39'52''$

Järjelikult päikese asimut $= 105^\circ + 9^\circ 45' + 13' = 114^\circ 58'$; selle asimutile vastav nurgamõõtja seade (tabeli järele) 10—84.

Andes juurde saadud nurgamõõtja seadele nõutud laskesuuna (18—40), saame nurgamõõtja

$$(10-84) + (18-40) = 29-24.$$

Et aga algkahur, äramärkides Tartu kella järele 7 t. 41'20'', sai seade sihtpunkti peale 29—52, kuna õige suuna jaoks peab olema 29—24, siis peame vasakule võtma 0—18, mis annaks valitud sihtpunkti peale seade 3—23.

Viimast viisi tarvitame ka sarnastel kordadel, kui patarei ei ole veel positsioonile asunud, vaid patareiülem ehk abi on kohal ja temal on tarvitada hronomeeter ja mingisugune nurkade mõõtmise riist, nagu stereotoru, teodoliit ehk bussol. Kui tarvitusel on bussol, siis on soovitav teda ära kasutada ainult päikese suuna kindlakstegemiseks, sest edaspidise tarvitamise juures kannataks ülalkirjeldatud viiside täpsus.

Kui mingisugust nurgamõõdu riista ei peaks käepärast olema, siis tuleb päikese suuna kindlakstegemiseks algkahuri seisukohta tähis ehk lipukene ülesseada ja päikese suunas välja saata umbes 200 mtr. kaugusele käskjalg tähisega ja endal asuda vastupidises suunas algkahuri seisukohast umbes 25 mtr. kaugusele. Käskjalg peab oma tähise ülesseadma päikese suunast vähe paremale.

Kui nüüd päike, käskjala tähis ja algkahuri lipukene on ühel joonel, patareiülema ehk selle abi asukohast vaadates, märgitakse üles selle momendi kellaaeg.

Viimase viisi tarvitamise juures tuleb eriti suurt rõhku selle peale panna, et kohale jõudnud algkahuri nurgamõõtja oleks võimalikult täpisele suunale tsentreeritud algkahuri seis-

kohta äratähendava lipukesega, sest iga 20 c/m. kõrvalekal-
dumist sellest annaks suunas vea 0—01 suuruses.

Kirjeldud viiside suurim paremus seisab just nende täpsuses, mis igal juhtumisel mitte vähem kui 0—01. Et seda täpsust alati kättesaada, ei tohi hronomeeter mitte üle 5" valetada ja algkahuri seisukoht Tartu suhtes peab kindlaks tehtama täpsusega kuni ühe geograafilise pikkuse minutini. See algkahuri seisukoha kindlaksmääramine ei sünnita mingi-
suguseid raskusi, sest üks geograafiline pikkuse minut võrdub ligikaudu ühe kilomeetriga. Tähendab, kui algkahuri asukoht Tartu suhtes on poole kilomeetrilise veaga kindlaks tehtud, siis teeb see laskesuunas välja kõigest 0—00,15.

Sarnast täpsust ei ole võimalik mingil tingimisel kätte-
saada bussolite tarvitamise juures, sest, nagu teada, kaldub ka reguleeritud bussol päeva jooksul kuni 0—10. Algakahuri täpne suundamine on aga alati väga tähtis, iseäranis planshett-
laskmisel, kui kahuri asukoht ja märk on kindlaks tehtud väljaarvamiste abil.

Suuri lihtsustusi annab täpne suundamine laskmisel ühekülgse külgvaatusega, sest kui meie kindlad oleme, et suun õige, siis ei ole tarvidust „nurgamõõtja sammu“ järele, — tingimisel, et kõik juhuliselt suuna peale mõjuvad põhjused oleksid arvestatud.

Kohalik kellaeg t. m. s.	Aja asimut	Inglise nurga- mõõtja	Vene nurga- mõõtja		Saksa nurga- mõõtja	
				Täiend. arv		Täiend. arv
24 00 00	0° 0' 0"	0—00	30—00	—	32—00	—
0 00 04	1	R. 0—01	—	—	—	—
00 15	4	—04	29—99	0—01	31—99	0—01
1	15	15	96	04	96	04
2	30	30	92	08	91	09
3	45	45	88	12	87	13
4	1—00	1—00	84	16	82	18
5	15	15	80	20	78	22
6	30	30	75	25	73	27
7	45	45	71	29	69	31
8	2—00	2—00	67	33	64	36
9	15	15	63	37	60	40
10	30	30	58	42	56	44
11	45	45	54	46	51	49
12	3—00	3—00	50	50	47	53
13	15	15	46	54	42	58
14	30	30	42	58	38	62

Kohalik kellaeg t. m. s.	Aja asimut	Inglise nurga- mõõtja	Vene nurga- mõõtja		Saksa nurga- mõõtja	
				Täiend. arv		Täiend. arv
15	45	45	38	62	33	67
16	4-00	4-00	34	66	29	71
17	15	15	30	70	24	76
18	30	30	25	75	20	80
19	45	45	21	79	16	84
20	5-00	5-00	17	83	11	89
21	15	15	13	87	07	93
22	30	30	08	92	02	98
23	45	45	04	96	30-98	1-02
24	6-00	6-00	00	1-00	93	1-07
25	15	15	28-96	04	89	11
26	30	30	92	08	84	16
27	45	45	88	12	80	20
28	7-00	7-00	84	16	76	24
29	15	15	80	20	71	29
30	30	30	75	25	67	33
31	45	45	11	29	62	38
32	8-00	8-00	67	33	58	42
33	15	15	63	37	53	47
34	30	30	58	42	49	51
35	45	45	54	46	44	56
36	9-00	9-00	50	50	40	60
37	15	15	46	54	36	64
38	30	30	42	58	31	69
39	45	45	38	62	27	73
40	10-00	10-00	34	66	22	78
41	15	15	30	70	18	82
42	30	30	25	75	13	87
43	45	45	21	79	09	91
44	11-00	11-00	17	83	04	96
45	15	15	13	87	00	2-00
46	30	30	08	92	29-96	04
47	45	45	04	96	91	09
48	12-00	12-00	00	2-00	87	13
49	15	15	27-96	04	82	18
50	30	30	92	08	78	22
51	45	45	88	12	73	27
52	13-00	13-00	84	16	69	31
53	15	15	80	20	64	36
54	30	30	75	25	60	40
55	45	45	71	29	56	44
56	14-00	14-00	67	33	51	49
57	15	15	63	37	47	53
58	30	30	58	42	42	58
59	45	45	54	46	38	62
1-00	15-00	15-00	50	2-50	29-33	2-67

Kohalik kellaeg t. m. s.	Aja asimut	Inglise nurga- mõõtja	Vene nurga- mõõtja		Saksa nurga- mõõtja	
				Täiend. arv		Täiend. arv
2-00	30-00	30-00	25-00	—	26-67	—
3-00	45-00	45-00	22-50	—	24-00	—
4-00	60-00	60-00	20-00	—	21-33	—
5-00	75-00	75-00	17-50	—	18-67	—
6-00	90-00	90-00	15-00	—	16-00	—
7-00	105-00	105-00	12-50	—	13-33	—
8-00	120-00	120-00	10-00	—	10-67	—
9-00	135-00	135-00	7-50	—	8-00	—
10-00	150-00	150-00	5-00	—	5-33	—
11-00	165-00	165-00	2-50	—	2-67	—
12-00	180-00	RL. 180-00	0-00	—	0-00	—
13-00	195-00	L. 165-00	57-50	—	61-33	—
14-00	210-00	150-00	55-00	—	58-67	—
15-00	225-00	135-00	52-50	—	56-00	—
16-00	240-00	120-00	50-00	—	53-33	—
17-00	255-00	105-00	47-50	—	50-67	—
18-00	270-00	90-00	45-00	—	48-00	—
19-00	285-00	75-00	42-50	—	45-33	—
20-00	300-00	60-00	40-00	—	42-67	—
21-00	315-00	45-00	37-50	—	40-00	—
22-00	330-00	30-00	35-00	—	37-33	—
23-00	345-00	15-00	32-50	—	34-67	—
24-00	360-00	0-00	30-00	—	32-00	—

Ajutine juhend teadete kogumise ja tõlgitsemise kohta.

Suurte üksuste taktilise tarvitamise juhendi
Lisa nr. 4.

Eelsõna.

Enne sõda arvati, et teateid vaenlase üle saadakse lahingus, armee eskadrillide maakuulamistel ja 2-se büroo eriorganide läbi. Teated pidid wahetumalt juhatuse kätte tulema. Nende koondamise, koordineerimise ja tõlgitsemise töö oli sellepärast võrdlemisi lihtne.

Kuid sõja esimestel kuudel tekkisid juure rohkearvulised uued luureorganid, mis põhjenesid teaduse uutel saavutustel, nagu aviatsiooni ja kahurväe vaatlemisorganid, kuulamispostid, raadiogoniomeetria jne.

Tegelik käsitlemine tõi peagi esile tarviduse neid uusi orgaane rohkem välja arendada ja vanu täiendada, mille tagajärjel nende tööviljakus tõusis sarnasele kõrgusele, missugust ei võidud ette nähagi.

Selle järeldus on kahesugune:

Ühelt poolt — suur osa teateid tuli sellest ajast peale asustelt, mis 2-se bürooga orgaanilises ühenduses ei olnud.

Teiselt poolt — kogutavate teadete arv kasvas väga suurel määral.

Samal ajal tekkis võitlus vaenlase luuretegevuse vastu, s. o. maskeerimine, mille arenemine alatasa jätkub.

Kokkuvõttes — teadete kogumise ja tõlgitsemise töö muutus iga päevaga raskemaks.

Sellepärast tekkis tarvidus teadete kogumist ja tõlgitsemist täielikumalt ja täpsemalt organiseerida, vastavalt äramäärates iga orgaani ülesanded ja nende tõlgitsemise parema meetodi, reguleerides tagajärgede koordineerimist, kindlustades nende kiiret edasiandmist, et lõpuks neid võimalik oleks õigel ajal täiel määral ära kasutada.

See töö organisatsioon pandi maksma mitmesuguste juhtnõõride läbi, mis mitmesse aega kuuluvad: määrused teadete otsimise ja tõlgitsemise kohta, luure eriteenistuste kohta, päevapiltide tõlgitsemise kohta, kuna Suure Peakorteri ringkirjad mitmesuguseid eriküsimusi jne. lahendasid. Veel rohkem rajati see organisatsioon ohvitseride asjatundlikkusele ja väärtusele, kes kauaaegse praktika tõttu omas ametis olid täiesti vilunud.

Sõja lõpupoole jõudis see organisatsioon täiuseni, mis võimaldas igal komando astmel peaaegu alati vaenlase täpset seisukorda ja sagedasti ka tema kavatsusi teada saada.

Tuleviku jaoks oli tähtis sõjaajal väljatöötatud määrustest tähtsamaid põhimõtteid välja võtta, neid metoodiliselt tervikuks ühendada ja kasutades nende isikute kogemusi, kes neid määrusi elustasid, tegevusesse panid, kindlaks määrata nende tarvitamise kohasemad viisid.

See on käesoleva juhendi eesmärk.

Selle määrustikuga peavad kooskõlastuma eriteenistuste ehk väeliikide määrustikud kõiges, mis puudutab vaenlase üle teadete saamist.

Sellega määratakse kindlaks, ühtlaseks, kiireks ja paenduvaks tegevuseks kõige soodsamad tingimused kogu teadete otsimise ja tõlgitsemise keerulises mehanismis.

Näis tarvilik olevat juhendi lõppu mahutada peatüki „õpetamise“ üle, mis juhatuse ja täidesaatjate kohta käib.

Kõik meetodid ja kõik organisatsioonid, nii täielikud kui nad ka on, oleksid asjatud, kui ülemaal kõigil komandoastmetel ei oleks selge pilt sellest mis ta võib ja peab neilt ootama, ja kui ta ei oleks kindel, et temal on oma ametile tõsiselt ettevalmistatud koosseis, kes omi kohustusi hoolega täidab ja oma ülesande tähtsusest õieti aru saab.

1. p e a t ü k k.

Teadete kogumise, tõlgitsemise ja kasutamise üldised põhimõtted.

1. Vaenlase ja sõjavälja tundmine on ülema kavatsuste elluviimise ja otsustamiste juures üks tähtsamatest teguritest. Ülemaal on seda rohkem vabadust kavatsuste elustamisel ja kindlust otsustamise juures, mida rohkem temal on käepärast teateid.

2. Igal ülemaal peab niipalju teateid olema, kui tema tegevuspiirkond nõuab. Temal peab olema vastavalt organiseeri-

tud teadete teenistus. Ülemjuhatusel läheb tarvis teateid vaenlase tegevuse kõigilt aladelt (poliitika, majandus, sõjavägi). Mida madalam komandojärk, seda rohkem piirduvad teated ainult sõjaväelise alaga.

3. Töö vaenlase kohta käivate teadete alal koosneb järgmistest tegevustest: teadete kogumine, tõlgitsemine, laialiisatamine, kasutamine.

4. Teadete kogumine. Teaduslike leiduste püsimata edendamise, nende kasutamine relvade täiendamiseks ja arendamiseks, ning moodsate sõjavägede tähtsamate organide ja sõjameetodide püsiv arenemine, teevad vaenlase tundmaõppimise päev-päevalt ikka keerulisemaks ja avavad teadete kogumisele laiemat tegevusvälja.

Need muutused sõjapidamises nõuavad paralleelset teadetekogumise organide arendamist ja alatasa täienevate uurimisabinõude tarvitamist.

Teadete kogumise alal viivad nad kogumise detsentraliseerimisele.

5. Kogumise organide rohkus ja nende uurimisväljade kokkupuutumine tingivad nende organide jõupingutuste koordineerimise.

6. Teadete tõlgitsemine. — Ülemale teateid anda, tähendab temale anda igasuguseid teateid vaenlase kohta ühtlustatult ja otsekohe tarvitataval kujul, nii et nad tema otsust määrata ehk muuta võiksid.

Sarnane ühtlustatud teadete kokkuvõtmine ongi teadete tõlgitsemine. See tegevus ei keela aga huvitatud ülemale igasuguse teate üle, mille iseloom ja tähtsus viibimata otsustamist nõuavad, otsekohe aru andmast.

Kuid isegi viimasel juhtumisel peab seda teadet varem saadud teadetega võrdlema. Selle läbi aina tõuseb tema väärtus. Otsus, mis sarnase teate põhjal tehakse, saab seeläbi ainult kindlam, sest et ta rohkem põhjendatud on.

Kokkuvõtmine peab sündima valju teadusliku meetodi järele.

Üldiselt on see meetod rajatud:

- a) teadete sügavkritisereivale uurimisele;
- b) nõnda proovitud teadete võrdlemisele (segamise printsip);
- c) teadete meetodilisele koordineerimisele, mis võimaldab neist järeldusi teha.

Teadete kritisereimise, nende võrdlemise ja meetodiliselt koordineerimise tarvidus nõuab tagajärgede tsentraliseerimist.

7. Ülema kohuseks on kontroleerida kokkuvõtet ja tema järelduksi, lastes enesele esitada, kui tarvis, teateid, mis kokkuvõttele aluseks olid olnud.

8. Teadete laialisaatmine. — Teadetel ja nende tõlgitsemisel on ainult siis väärtust, kui nad huvitatud ülemustele õigel ajal kätte jõuavad, nõnda et neid saab väärtuslikult ära kasutada. Sellepärast on tarvilik nende laialisaatmine, hoidudes igasugusest viivitusest, mis ka sellest võib tulla, et tahtakse saata täielikumaid teateid, ehk neist teha täpsemaid järelduksi.

9. Teenistuse kui terviku tegevus. On tarvilik, et juhi juures oleks organ, kes ainuüksi oleks vastutav jõupingutuste koordineerimise, tagajärgede tsentraliseerimise, ühtlasi ülemale kokkuvõtte valmistamise ja tema esitamise eest ning lõpuks teadete laialisaatmise eest.

See organ on suurtes üksustes staabi 2-ne büroo; üksustes aga, kus staap puudub, teadete ohvitser.

Staabiülema ehk väeosa ülema võimu all on 2-se büroo ülema ehk teadete ohvitseri ülesanne järgmine:

1. Kindlaks teha teadete plaani abil, missuguseid teateid koguda.

2. Organiseerida teadetekogumist kogumise plaani kokkuseadmise abil.

3. Tõlgitseda teateid ja neid kokku võtta.

4. Teateid laiali saata, neid saates kõigile huvitatud ülemustele.

10. Teadete kasutamine. — Teadete kasutamine on kõigi vaenlase kohta saadud aruannete ehk dokumentide kasutamine väejuhatuse, teenistuste jne. poolt.

Teadete kasutamine väejuhatuse poolt on iseloomustatud suurtes staapides operatsioonide käskude esimese osa ilmumise läbi 2-se ja 3-da büroo nurgapitsati all.

II. peatükk.

Teadete kogumine. Teadete plaan. Kogumise plaan. Kogumisabinõud.

Artikkel 1.

Teade.

11. Iga dokument, iga fakt, iga tähelepanek, ükskõik milline ta on, kui ta vaenlase ja sõjavälja tundmaõppimiseks kaasa aitab, moodustab teate. Ühtegi teadet ei tohi tähelepane-

mata jätta. Teade, mis esialgu tähtsuseta näib olevat, võib peale juba kogutud teadetega võrdlemise omada põhipaneva tähtsuse.

Teate väärtus on seda suurem, mida paremini on selgitatud teate sisu üksikasjad:

1. tema päritolu;
2. tema kuupäev, kellaaeg;
3. saamise tingimused.

Art. 2.

Teadete plaan.

12. Teadete kogumine on ülema alaliseks hooleks, kes eriti selle jaoks teadete metoodilise nimekirja kokkuseada laseb teadete kohta, mis temale otsuste tegemisel igal ajal tarvilikud on ja manöövri plaani kindlaksmääramisel: vägede arvuline koosseis, varud, vaimline ja materjaalne seisukord, vaenlase kavatsused, liikumise võimalused operatsioonide ribas jne.

See nimekiri moodustab teadete üldise plaani, mille tegevusse rakendamisel on alaline iseloom.

13. Teatud manöövri rohkem tegelikule ettevalmistamise kavatsemisele vastab teadete eriplaan, kus määratakse kindlaks kogumise orientatsioon; silmas pidades taotletavat eesmärki, määratakse ära punktid, missuguseid ülemal huvi on tundma õppida, et manöövri arenemisele kaasaaidata, üllatusetele vastuastuda ja edu lootusi suurendada.

See eriplaan oleneb selle ülema tegevuspiirkonnast, kes teda laseb kokkuseada. Ta areneb edaspidi sündmuste ja uute kavatsuste järele, mida need sündmused esile kutsuvad.

14. Staabiülem juhhib ja kontroleerib teadete plaani kokkuseadmist 2-se büroo poolt.

Selle plaani aluseks on:

1. Ülema kavatsused kavatsetavate operatsioonide kohta (nende kavatsuste hiline teadasaamine võib teadete õigeaegse kogumise teha võimatuks).

2. Ülema soovid nende operatsioonide kohta.

3. Mitmesuguste väeliikide ja teenistuste soovid, et neile anda operatsioonides maksimaalset tulutoovust. Need soovid esitatakse võimalikult küsimiste näol, kus üksikasjalikult ära tähendatakse, missuguseid teateid tuleb koguda, nende rutuluse liik ja vastaval korral allikad, kust neid võib saada.

Teadete plaani kokkuseadmine nõuab igalt komandörgult 2-se büroo tihedat koostöötamist staabi teiste büroodega, mitmesuguste väeliikide ja teenistustega. Staabiülema kohu-

seks on tingimata korraldada seda koostöötamist, ja teadete plaan ei leia enne teostamist, kui ta on tema poolt kinnitatud.

Samad määrused maksavad igal erijuhtumisel ka teadete plaanide kohta, mis väeosade, mitmesuguste väeliikide ja teenistuste poolt kokku seatakse, muidugi arvesse võttes igakord nende erinevusi.

Art. 3.

Kogumise plaan.

15. Igat teadete plaani, mis taotletava eesmärgi kindlaks määrab, täiendab kogumise plaan, mis igal komandojärgul kokku seatakse 2-se büroo poolt staabiülema kontrolli all.

See plaan määrab kindlaks töö jaotuse mitmesuguste teadete teenistuste ja asutatavate kogumiseriorganide vahel, ja kindlustab nende tegevuse ühtluse.

Ta peab püüdma andmete võrdlemisega neid kontroleerida.

Ta annab määruseid teadete edasiandmiseks ja määrab vastaval korral ära, missuguseid materjaalseid abinõusid tuleb tarvitada.

Mitmesugused teadete teenistused (kahurvägi, lenn vägi, salajased teenistused, rügemendi teadete teenistused) organiseerivad oma teadete kogumist samadel põhimõtetel.

16. Kogumise plaani teostamine avaldub korraldustes, mida juhatus mitmesugustele kogumise organidele annab, kas vahetumalt ehk 2-se büroo ülema kaudu.

Staabiülem valvab selle järele, et 2-se büroo ülemale saaks viibimata vahetumalt teatatud kogumise organidele antud käsud, samuti nende käskude täitmisest järgnevad aruanded, et neis sisalduvaid teateid võiks võrrelda juba teistest allikatest saadud teadetega.

Üldiselt valvab staabiülem, et kõik teated vaenlase üle, ükskõik milline nende iseloom ja päritolu, jõuaksid võimalikult ruttu 2-le büroole kätte.

17. Käskudes tähendatakse ära, missugust eesmärki taotletakse. Huviosalise orgaani ülem on vastutav nende käskude täitmise eest; missuguseid abinõusid temale usaldatud ülesande täitmiseks tarvitada, jääb tema enese otsustada.

Art. 4.

Tarvitavad abinõud.

18. Teadete kogumisest võtavad osa:

1. Väeosad;
2. Vaatlusorganid, kelle hulka kuuluvad:

- a) maapealsed vaatlusorgaanid;
 - b) õhu vaatlusorgaanid.
3. Kuulamise orgaanid, kuhu kuuluvad:
- a) elektriga kuulamise orgaanid;
 - b) radiogoniomeetria.

4. Staapide 2-sed bürood, neile vahetuvalt alluvate kogumisorgaanide kaudu; tõlkide kaudu, kes vange üle kuulavad, äravõetud dokumentide selgitamise osakonna, salakirja osakonna, salajaste teenistuste jne. kaudu.

19. Seda nimekirja, mis sõja-ajal tegevusse pandud orgaanidele vastab, ei saa lõpuliikuks lugeda. Relvade ja sõjameetodide arenemine toob kaasa paralleelse teadetekogumise orgaanide ja uurimisviiside arenemise, — arenemise, mis peab järgnema 2-se büroo ja mitmesuguste väeliikide ehk teenistuste tihedast ning püsivast sidest.

20. Väeosad. Igas jalg- ja ratsaväeosas on organiseeritud rügemendi teadetekogumise teenistus.

Teda juhivad väeosa ülema võimu all nõndanimetatud teadete ohvitser, kelle ülesandeks on teadetekogumise organiseerimine, kogumise tagajärgede tsentraliseerimine ja edasiandmine.

Väeosad võivad teateid saada ainult kokkupuutumistel vaenlasega. Seepärast võtavad teadete kogumisest osa:

- kõik julgeoleku elemendid nii liikumisel kui ka seisakul;
- kõik üksused, kes lahingust osa võtavad;
- elemendid, kellele väeosades ülesandeks on tehtud vaenlase tegevust vaadelda.

Teadete tähtsamad allikad on:

- vangide seletused;
- äravõetud dokumendid;
- otsekohene vaatlemine;
- elanikkude ülekuulamine.

Nende teadete eesmärgiks on:

liikumise perioodil: ära määrata vaenlase liikumise vöösid ja suunasid seisakul ja lahingus: teha kindlaks vastase nähtav kontuur, tema esimeste liinide ja ligemate elementide liikumised, maastiku valdamine;

igasuguses olukorras: avalikuks teha tema kavatsusi ja üksuseid.

Kokkupuutumisel saadavate teadete tähtsamaks iseloomustavaks tunnuseks on nende tõelikkus; nad on värsked. Kuna neid osavad ja vilunud isikud koguvad, on nad väga usaldatavad.

21. Vaatlemise orgaanid. Vaatlemise eesmärgiks on vaenlase üle teateid koguda, kas otse väliste tunnuste, eriti nägemise ehk jälle mehaaniliste abinõude varal (päevapildistamine, kõlamõõdu aparaadid jne.).

22. Maapealset vaatlemist toimetavad:

1. väeosad;

2. spetsiaalorgaanid: vaatluselemendid, maapealsed erivaatluspunktid, mõõdu ja kõlamõõdu komandod (rühmad).

23. Maapealne vaatlemine peab olema püsiv. Vaatlemine väeosade eneste poolt, mis oleneb lahingu kõikumistest, on katkendline. Pealegi on ta ulatus piiratud.

Seda vaatlemist täiendatakse orgaanide poolt, kes oma spetsialiseerumise tõttu vaatlemist suudavad toimetada püsivalt, nii stabilisatsiooni perioodil, kui ka lahingus. Neil orgaanidel on ka kaugeulatuslised uurimisabinõud.

24. Spetsialiseeritud vaatlusorgaanidel on ühine ülesanne: teostada üldist valvet vaenlase käes oleva maa-ala üle, eriti kaugetes piirkondades, mis väeosade valve all ei seisa, ja seal avalikuks teha vaenlase töid, liikumisi ja operatsioone.

Peale selle on neil eriülesanded:

vaatlemise elemendid valvavad juhatuse tarvis oma ja vaenlase maa-ala;

maapealsete erivaatlejate ülesandeks on tundma õppida vaenlase organisatsioonide peensusi, otsida vaatluspunkte ja tähtsamaid kaitseorgaane vastase juures, vaadeldes sügavale vaenlase seisukohtadesse, kui maastik selleks on soodne;

mõõdu ja kõlamõõdu rühmad otsivad vaenlase patareid ja märgivad üles nende asukohti.

25. Maapealne vaatlemine püsivus öösi ja päeva, rännakul, seisakul ja lahingus nõuab:

1. kõigi vaatlusabinõude üheaegset tarvitamist;

2. nende abinõude tarvitamise plaani, mis kogumisplaani üldistes raamides kokku tuleb seada.

26. Õhuvaatlemist toimetab lennuvägi.

27. Aviatsioon töötab nende suurte üksuste ülesandel, kelle juure ta orgaaniliselt ehk ajutiselt kuulub.

Diviiside ja korpuste aviatsiooni poolt kogutud teated kättenäidatud piirkondades, on saadud lahinguvälja valvamise läbi.

Nende teadete ülesanne on:

kindlaks teha vaenlase seisukohti;

ära määrata tema kaitse ehk pealetungi organisatsioone; avalikuks teha tema liikumisi;

ära määrata vaenlase kahurväe rühmitusi, nende asukohti, sektore, kuhu nad tule koondavad jne.

Nende teadete ärakasutamine juhatuse poolt sünnib sagedasti otsekohe.

Armeede, armeede gruppide ehk Suure Peakorteri aviatsoonidelt nõuetavad teated haaravad palju laiemat ja sügavamamat maa-ala. Nende teadete sisuks on peaaesjalikult:

vaenlase seljataguse ja tiibade kaitse: tegevus raudteedel ja raudteejaamades; mahalaadimise punktide, maanteedel liikuvate kolonnide ja kaugemal asuvate paigutuskohtade otsimine;

seljataguse riba kaitseorganisatsioonide kindlakstegemine; frondi varustamise tundmaõppimine: raudteed, suured laskemoona ja materjaali ladud, lennuväljad, haigemajad jne.

28. Seotavad õhupallid moodustavad õhu-vaatluspunktid, mis iseloomulikud on oma vaatlemispüsivuse poolest.

29. Kaitselennukite vastu annab teateid vaenlase lennuväe tegevuse kohta: enam ehk vähem sügavamad luured, aparaatide kindlakstegemine, lennuväe jahi- ja pommitamisosade taktika jne.

30. Üldiselt on otsekoheisel vaatlemisel saadud teadetele ainult suhteline väärtus, mis ära oleneb vaatleja omadustest. Mehaaniliste abinõude varal saadud teated on kindlamad. Päevapildid osutuvad eriti usaldatavateks dokumentideks. Nende lugemine on sagedasti tülikas, kuid nende tõlgitsemine on kindlustatud teistest allikatest tulevate teadetega kõige viljakamalt. Sellepärast on tarvilik, igakord kui see võimalik, täiendada ja kontrolleerida otsekoheise vaatlemise (maapealne ehk õhust vaatlemine) tulemusi päevapiltidega.

31. Kuulamise orgaanid. Elektriga kuulamise orgaanid püüavad kinni elektri abil edasitoimetavad vaenlase ühendused, nagu telefon, maa-telegraaf, traadita telegraaf ehk telefon. Ainult avalikult saadetavaid sõnumeid saab otsekohe ära kasutada. Shifreeritud sõnumed nõuavad spetsialistide pikemat uurimist.

Need sõnumed, ükskõik milline nende kuju, on esimese järgu tähtsusega dokumendid, mis väejuhatusele võivad teateid anda vaenlase kavatsuste ning otsuste kohta ja sagedasti isegi nende täideviimise silmapilgu (hetke) kohta. Nagu kõiki doku-

mente, tuleb ka neid teateid kontrollleerida tähelepanelikult, et võimalik oleks harjutus- ja sihilikkvaleid sõnumeid tegelikkude operatsioonide kohta käivatest eraldada.

32. Raadiogoniomeetria võimaldab ära märkida vastase raadiojaamade asukohti, kindlaks teha võrku, avalikuks teha jaamade vastastikku läbikäimist ja sellest teha järeldusi vaenlase lahingkorra, juhatuse organisatsiooni jne. kohta.

33. 2-sed bürood. Arvurikkad teated, mida 2-sed bürood oma enese abinõude varal koguvad, vääriavad erilist tähelepanu oma iseloomu ja arvulise suuruse tõttu.

Vangide ülekuulamine, hästi kombineeritult ja juhitult, võimaldab saada täpseid teateid vaenlase lahingkorra organisatsiooni, paigunemise kavatsuste ja ettevalmistuste kohta.

Isiklikud dokumendid (erakirjavahetus, märkuraamatud jne.), mis vangidelt ära võetud, sisaldavad väga kasulikke saladusi vaenlase lahingkorra, väeosade liikumise, majanduslikkude küsimuste jne. kohta. Nende metoodilisel ja täielikul selgitamisel on väga suur tähtsus.

Vaenlaselt äravõetud algupärased sõjaväelised dokumendid (operatsioonide käsud, kaardid, ametline kirjavahetus, shifreeritud telegrammid jne.) on üks kõige kindlamatest informatsiooni allikatest.

Salajased teenistused annavad sagedasti õigeid teateid ja on sellepärast operatsioonide juures väga tähtsad; kuid see informatsioon on sagedasti segatud valeteadetega. Tema tarvitamine nõuab sellepärast teravat meelt ja allikate sügavat kriitikat.

Ajakirjandus on harilikult sihilik. Tema uurimine nõuab palju tagasihoidlikkust ja ettevaatust. Sagedasti sisaldab ta rohkem ehk vähem raskemaid saladusi, mida ära tuleb kasutada, kõrvalejättes valeteadet.

34. Teadete eriteenistused. Mõnede organide arenemine, nende töötamise tehnilised tingimused, tarve tagajärgede eriliseks läbitöötamiseks eesmärgiga, et neid teatud väeliigid ehk teenistused kasutada saaksid, on viinud nende organide rühmitamisele ja teadete eriteenistuste asutamisele.

Need teenistused on:

Teadete teenistus armeedes, mis koondab kõik, millel on tegemist salajaste teenistustega, ja mis allub 2-sele büroole; lennuväe teadete teenistus, mis allub vahe-

tumalt lennuväe juhatusel, ka hurväe teadete teenistus, mis allub vahetumalt kahurväe juhatusel.

35. Need teadete eriteenistused on tehnilised orgaanid. Teadete teenistus armeedes on Suure Peakorteri ja armeede 2-ste büroode käsutuses. Tema peaülesandeks on tarvitada tema käsutuses olevat eripersonaali, teadetekogumine plaani juhtnööride järele ja toimetada selle personaali läbi saadud teadete tsentraliseerimist.

Mis puutub teadete kogumisesse, siis toimetavad lennuväe teadete teenistus ja kahurväe teadete teenistus oma orgaanide poolt saadud teadete tsentraliseerimist ja koordineerimist ja nende edasiandmist allpool toodud reeglite järele (§ 40). Nende kindlaks kohuseks on tihedat sidet pidada 2-ste büroodega, neile teateid edasi anda, juurelisades tarvilikke märkusi ja seletusi.

Omalt poolt teatavad II-sed bürood neile kõik nendele kasuliku oleva informatsiooni.

36. Teadete teenistusel armeedes on ülesandeks peale salajase teenistuse:

- vastuluure teenistus,
- poliitiliste asjade teenistus.

Lennuväe teadete teenistus kogub teateid, mida annavad:

- eskadrillid,
- õhupallid,
- kaitse õhulaevade vastu.

Kahurväe teadete teenistuse korralduses on: maapealse vaatlemise mõõdu rühmad, kõlamõõdu rühmad, kahurväe üksuste vaatlusorgaanid.

37. Teadete teenistuste ja kogumise orgaanide jaotus juhatusel mitmesuguste järkude vahel oleneb:

1. juhatusel tarvidustest vastavatel järkudel,
2. Teadete iseloomust, mida kogumise orgaanid võivad anda, ja nende tõlgitsemise vajadustest,
3. nende orgaanide tegevusse paneku tehnilistest tingimustest.

38. Kogumise orgaanid ja teadete teenistused on jaotatud järgmiselt:

- Suure Peakorteri juures:
- üks teadete teenistus armeedele,
- üks lennuväe teadete teenistus,

üks õhulaevade vastukaitse teenistus,
 üks salakirja teenistus,
 üks radiogoniomeetria ja kuulamise teenistus,
 üks dokumentide selgitamise teenistus.

Armeede grupi juures:

üks lennuväe teenistus.

Armee juures:

üks teadete teenistus armeedele,
 üks lennuväe teenistus,
 üks kahurväe teadete teenistus,
 maapealsed erivaatlejad,
 üks radiogoniomeetria teenistus,
 üks elektriga kuulamise teenistus,
 üks salakirja teenistus,
 üks dokumentide selgitamise teenistus.

Korpuses:

üks kahurväe teadete teenistus,
 üks lennuväe teenistus,
 üks maapealse vaatlemise üksus.

Diviisis:

lennuväe üksused,
 üks maapealse vaatlemise üksus.

Diviisi jalgväes:

üks maapealse vaatlemise üksus.

III. peatükk.

Teadete edasiandmine ja tõlgitsemine.

Töö organisatsioon.

39. Teateid tõlgitseda, tähendab teha nende tundmaõppimisest järeldusi, mis võimaldavad väejuhatust varustada õigete teadetega.

Staabiülem (ehk väeosa ülem) määrab igal juhtumisel kindlaks tähtsajad tõlgitsemise toimetamiseks ja valvab eriti operatsioonide ajal, et 2-se büroo ülem (ehk teadete ohvitser) temale alati teateid anda suudaks.

Staabiülem (ehk väeosa ülem) peab kontrollerima seda tõlgitsemist ja selle tagajärgi.

Teadete läbitöötamine peab olema kiire ja täielik. Tõlgitsemise töö tuleb selleks vastavalt organiseerida.

40. Kõige pealt on tähtis, et kogutud teated saaksid korrapäraselt edasi antud, see tähendab, et neid metoodiliselt ilma aja kaotusega ühest küljest tõlgitsevatele, teisest küljest mitmesugustele uurimise organidele saadetak, kes neid uurimistöö jätkamisel eduga tarvitavad.

Dokumentide „isiklikud kollektsioonid“ on kindlasti keelatud. Sarnaste kollektsioonide tegemisel on karta, et juhatuse esimesjärgu tähtsusega dokumentidest ilma võib jääda.

41. Teated tulevad kokkuvõtta ja koordineerida ning võimalikult alati juure lisada eelmised tõlgitsemised.

Teadete edasiandmine sünnib teadete organide sellekohaseid järke kaudu, kas perioodiliselt ehk hädakorral viivitusega.

Teated, mis viibimata ärakasutamist nõuavad, nagu, näiteks, kallaletungi ettevalmistused, liiguvad laskemärgid kahurtulele, korda saadetud purustamised ja lahingjuhused antakse ülemustele edasi kõige kiiremas korras, kes neid võivad ära kasutada.

42. Teadete rohkus ja mitmekesisus nõuavad koordineerimise ja tõlgitsemise deentraliseerimist.

See töö jaotatakse ära 2-se büroo ja teadete eriteenistuste vahel 2-se büroo ülema tehnilise juhatuse all.

43. Laskevõrgu grupid ja topograafia rühmad aitavad teadete tõlgitsemisele teatud määral kaasa, uurides nende poolt uuendatud päevapilte ja dokumente, mida nad on kohustatud kasutama.

44. Ainult 2-ne büroo on vastutav staabiülema ees kõigilt uurimiseorgaandelt saadud teadete lõpuliku tõlgitsemise eest. Nendest teadetest tehtud kokkuvõttel võib olla üldine ehk eriseloom, selle järele kas nad puutuvad vaenlase üldseisukorda ehk seisukorda üksikuil rinde punktidel, tema tegevust, tema organisatsiooni jne. (vaata IV. peatükk). Üldiselt ei tohi kokkuvõtte üle minna selle üksuse tarviduse raamidest, kellele ta on määratud.

Teadete eriteenistused tõlgitsevad teateid materjaalselt.

Teadete teenistus armeedele uurib neid allikate väärtuse ja usaldatavuse poolest.

Lennuväe ja kahurväe teadete teenistused valmistavad ette ühiselt teiste teadete organidega, topograafia rühmaga ja 2-se bürooga teadete tehnilist ärakasutamist lennುವäe ehk kahurväe poolt.

Nende poolt tehtud kokkuvõtted, mis tehtud kas oma otsekohesele ülemale ehk 2-se büroo nõudmisel, hoiavad alles sama tehnilise iseloomu.

Sama lugu on kokkuvõtete ja kaartidega, mida radiogoniomeetria teenistus 2-sele büroole annab.

45. Teadete tõlgitsemine sunnib alati varemaid uurimisi arvesse võtma. Sellepärast on väga tarvilik, et teadetekogumise organide arkiiv oleks korraldatud metoodiliselt, et teadete teenistusel oleksid metoodiliselt rajatud ja korrapäraliselt peetavad „kaustad“.

Need „kaustad“ alustatakse teadete teenistuse poolt tarvitud järele.

Mõned kaustadest, eriti õhuülesvõtete kaustad, tulevad pidada kõigis armees ühtlase vormi järele, et suurte üksuste (diviisid, korpused jne.) sektori muutmisel hõlbustaks teateid kiirelt edasi anda.

46. Materjaalselt nõnda detsentraliseeritud tõlgitsemine loob püsivad suhted mitmesugustel teadete organidel ehk teenistustel omavahel ja staabiga (2-ne büroo).

Nende mitmesuguste organide materjalne sisseseade, nende lähedus, mis suusõnalist läbikäimist hõlbustab, on tingimused, mis teadete kiiret ja kindlat tõlgitsemist (ja kogumist) märksa soodustavad.

Sellepärast on väga tähtis peakorterit ja juhtimise rajamisel asutada teadete m a j a, paigutades üksteise lähedusse mitmesuguseid teadete organe ja teenistusi.

47. Peale sarnaste isiklike läbikäimiste on hädatarvilik toimetada korpuses ja armees kõigi teadete teenistuste ja organide juhtide perioodilisi nõupidamisi 2-ses büroos.

Need nõupidamised, millest üldiselt 3-da büroo esitaja ja üks geograafia teenistuse esitaja (laskevõrgu grupp, topograafiline rühm) osa võtavad, korraldatakse staabiülema ehk tema ülesandel 2-se büroo ülema poolt

48. Samas mõttes saavad perioodiliselt kogunema korpuse staapide 2ste büroode ülemad armee staapi ning armeede 2-ste büroode ülemad suurde peakorterisse.

IV. p e a t ü k k.

Teadete laialilaotamine.

49. Teate laialilaotamine tähendab kõigile huviosalistele-väejuhatustele, väeosadele ja teenistustele nende vajadustele vastaval kujul vastutava teadete organi poolt tehtud tõlgitsemise teatavaks tegemist.

50. Igal juhtimise järgul sünnib teadete laialilaotamine kolmes voolus:

tõusev siht kõrgema järgu juure ;
 langev siht allüksuste juure ;
 külje siht naaberüksuste juure.

51. Laialilaotamine peab sündima:

1. Viibimata kirjaliku ehk suusõnaliku aruandena huvitatule ülemale, kui teade nõuab rutulist ärakasutamist.

2. Päevastpäeva, teadete aruannete kujul, tõusva sihi jaoks ja teadete bülletäänide kujul langeva sihi jaoks. Naaberüksused saavad teadete bülletäänid ja, tarviduse korral, aruanded.

3. Perioodiliselt ehk olukorra järele:

a) Kokkuvõtlikkude uurimuste näol, kus vaenlase seisukorra kohta üldvaade antakse ehk üksikuid küsimusi käsitatakse, nagu: manöövri kavatsused ja võimalused, kahurväe tegevus, frondi varustamine, manöövri määrustikkude tundmaõppimised ehk avaldamised, jne.

b) Kaartide, krokiide, graafikute, sedelite jne. kujul, kus teadete tõlgitsemine näitlikult kokku on võetud, et seda oleks kergem lugeda ja kasutada. Sarnane teadete materjaliseerimine on tingimata tarvilik.

Tarvitamise määrused näitavad ära orgaanid, kes neid dokumente peavad kokku seadma, ja määravad kindlaks nende arvu ning vormi.

Eelnimetatud dokumente (3, a ja b) võib kas eraldi laiali laotada, teadete bülletääni ja aruande teksti mahutada, ehk teksti lisana saata. Neid laotatakse laiali tarviduse järele laotamise kolmes sihis.

52. Väejuhatusele määratud teadete aruande kokkuseadmine on ainult 2-se büroo ülesandeks; see aruanne esitatakse 2-se büroo rühma poolt staabiülemale, kes sellele alla kirjutab. Väeosades seab aruande kokku teadete ohvitser ja esitab tema väeosa ülemale.

Teadete eriteenistused ei ole õigustatud teadete kokkuvõtteid väejuhatusele esitama.

Kui 2-se büroo ülem leiab, et tema isiklik tõlgitsemine mõne teenstuse ülema tõlgitsemisega kokku e lähe, peab tema teatama lahkumineku staabiülemale; kui tarvis, laseb ta huviosalisel teenistus ülemal staabiülemale esitada lahkuminekupõhjuseks olevat teated ja sinna juure kuuluvad tehnilised dokumendid.

53. Teised dokumendid, mis § 53-3 nimetatud, seatakse kokku 2-se büroo ehk teadete eriteenistuste poolt (lennuväe teadete teenistus, kahurväe teadete teenistus).

Teadete eriteenistustelt tulevad dokumendid vaadatakse tingimata 2-se büroo poolt läbi ja saadetakse välja kahekordse nurgastambi all: 2-se büroo ja teadete teenistuse, kust dokument välja tuli.

Siiski võivad teadete eriteenistustelt tulevad teadete bulletäänid sellest reeglist kõrvale kalduda, kuid ainult puht tehniliste dokumentide suhtes.

54. Teadete laialilaotamist peab organiseerima meetoodiliselt.

Selleks laseb staabiülem 2-sel bürool ja eriteenistustel nimekirja valmistada mitmesuguste asutuste ja isikute kohta, kellele teateid tuleb saata, neile saadetatavate eksemplaaride arvu ja edasiandmise abinõud kindlaks määrata, et edasiandmine sünniks kõige kiiremas korras.

V. p e a t ü k k.

Õpetamine.

55. Väga tarvilik on, et kõik ohvitserid saaksid üldise õpetuse teadete tähtsuse, kogumise, tõlgitsemise ja kasutamise kohta.

Teisest küljest peavad mitmesugused teadete organid ja teenistused juba rahu ajal saama eriettevalmistuse.

56. Üldettevalmistust antakse üldiselt seisukohalt kõrgemate sõjateaduste tsentrumis ja informatsiooni tsüklustel;

üksikasjalikumalt kõrgemas sõjaväe õpeasutuses; tarvilisel määral sõjakoolides, mitmesuguste väeliikide õpe- ja täienduspunktides.

57. Armeede gruppide, armeede ja korpuste 2-ste büroode ohvitseride eriettevalmistus on sõjaväe staabi ülesandeks.

Sellesse ettevalmistusse kuuluvad:

a) Teadete kogumise ja tõlgitsemise kohta käivate määrustikkude ja instruksioonide teoreetiline ja praktiline tundmaõppimine.

b) Uurimis-organide arenemise ja tööviljakuse tundmaõppimine.

c) Tähtsamate riikide sõjavägede tundmaõppimine.

58. Diviiside ja vähemate üksuste teadete organide juure määratud ohvitseride eriettevalmistamine on korpuste ülemate korralduses.

Selle ettevalmistuse aluseks peavad olema § 57 loeteldud ained, kuid süvendatud vastavalt nende orgaanide tähtsusele.

Ettevalmistust võib anda

- a) loengute näol,
- b) kursustel ehk eristaashidel.

59. Lennuväe ja kahurväe teadete teenistuse eriõpetuse andmist korraldavad nende väeliikide valitsused kooskõlas armee staabiga niivõrd, kui see puudutab igat neist teenistustest koostöötamises teiste teadete teenistustega ja eriti staapide 2-ste büroodega.

60. Sõjaväe tõlkide õpetamine peab sündima erilise hoolega. Õpeaineteks on:

1. 2-ste büroode tegevus;
2. sõjaväe terminoloogia tundmaõppimine;
3. väljamaa sõjavägede organisatsioon;
4. vangide ülekuulamise, vaenlase dokumentide selgitamisel tarvitavad meetodid jne.

Seda õpetust reguleerib armee staab.

61. Lõpuks püütakse kõigil järkudel alati, kui võimalik, kõiki ehk osa teadete kogumise ja tõlgitsemise orgaane panna ühel ajal tegevusse.

Praktiline viis ühise õpetamise paremaks läbiviimiseks on 2-ste büroode ja mitmesuguste teadete teenistuste ohvitseride kaadrite harjutused, harjutused kaardil ja maastikul, ning manöövritest osavõtmine laagris.

Õhujõudude tegevusala Prantsuse välimäärustikus.

A. Norman, major.

Hiljuti trükist ilmunud Prantsuse uus välimäärustik — „Instruction provisoire sur le service en campagne“ (28.10.24) — ei püüa anda täielikke juhatusi lennuväe igakülseks kasutamiseks sõjas. Määrustiku kokkuseadjad tähendavad eessõna asendavas ettekandes sõjaministrile, et lennuväe teenistuse määravad ära vastavad erimäärustikud, mis teisi väeliike tervikuna ei huvita. Sellepärast on välimäärustikus ainult üldiselt nimetatud ka lennuväe tegevusviisid, kooskõlas välivägede operatsioonidega.

Iseloomustades üksikuid väeliike, toob määrustik ühes alparagrahvis (§ 9) õhujõudude liigituse ja ülesanded, mis järgmiselt kõlab: „Õhujõud koosnevad lennuväe, õhusõidu ja õhukaitse osadest.*)

Lennuvägi valgustab, vaatleb ja luurab, pillub pomme, tulistab kuulipildujaist ehk peab õhulahinguid.

Ta tegutseb oma liikuvuse ja tulega.

Ta on varustatud maapealsete märkide tulistamiseks pommidega, kuulipildujate ja väikekaliibriliste kahuritega õhulahinguks ja mõningate maapealsete märkide rünnakuks, ta peab sidet maaga, kasutades traadita telegraafi, allavisatud teateid, valgustusabinõusid ja signaale.

Mitmesuguste lennuväele kuuluvate ülesannete kohaselt jaotatakse lennuväe üksusi vaatlus- ja võitlusteenistuse osadeks; viimased koosnevad pommipildumise ja hävitajate üksustest.

Algüksuseks on eskadrill.

Pommipildumise ja hävitajate eskadrillid moodustavad grupid ja rügemendid, missuguseid koondatakse veel suurematesse lennuväe ühendustesse.

*) § 9 esimeses reas puuduvad küll sõnad: „la défense contre aéro-nefs“, kuid sama paragrahvi järgnev sisu ja ka § 81 tõendavad, et need sõnad lihtsalt redaktsiooni vea tõttu välja on jäänud.

Õhusõidu osad kasutavad köidetavaid õhupalle ja juhitavaid õhulaevu. Esimeste ülesandeks on peajasalikult vaatlemine kahurväe tulistamisel.

Õhukaitse tegevusalaks on võitlus vaenlase lennukite vastu, käsikäes lennuväega.

Õhukaitseesse kuuluvad õhukaitse kahurväe, helgiheitjate ja kuulamise (kuuluvad kahurväele) ning õhutõkete osad (kuuluvad õhusõidu üksustele).

Luure küsimuses tähendab määrustik, et kolm õhujõudude osa: lennuvägi, õhusõidu osad ja õhukaitse võistlevad omavahel teadete kogumisel vaenlase liikumiste ja asukoha üle. (§ 81).

Luure tegevusala lähemalt kirjeldades, märgib määrustik: „Lennuvägi ja ratsavägi valgustavad rünnakut. Nende ülesanne on mitte ainult vaenlast luurata, vaid ka maastiku iseloomu ja seisukorda, nagu teid, takistusi, katteid jne. Igasugused varjundid tuleb läbiuurida põhjalikult.

Lennuvägi luurab järk-järguliselt maastikku sarnasel kaugusel, kus eelvägi ei satu ootamatult vaenlase raske kauge laske kahurtule alla. (§ 116).

Lennuvägi täiendab või pikendab ratsaväe tegevust kaugemaa luures, eriti vastase positsioonide sügavuses. Suur kiirus, lai tegevuspiirkond ja raadiotelegraaf side vahendina teevad lennuväe peajasalikult kaugemaa luure abinõuks. Õhuülesvõtted suurendavad õhuluure andmete ustavust ja täpsust. Omada sarnast lennukite arvu, et neid alaliselt õhus suudaksime pidada, ei ole võimalik; ka vähendavad nähtavust ja piiravad lennuvõimalusi vihm ja udu. Metsad varjavad pea täielikult vägesid. Suuremalt osalt ei saa lennuväelt nõuda täpseid eitavaid teateid. Üldiselt on lennuväe teadete kogumise võimalused piiratud, sellepärast olgu ka ülesanded täpsed.

Juhatus ei tohi unustada, et lennuvägi on õrn väeliik, ja et lennukite arv, eriti sõja ajal, piiratud on. Sellest järgneb, et lennuväge ei tohi alaliselt kasutada ja et lennuväelt ei tule nõuda üleliigseid jõupingutusi.

Vaatlusteenistuse lennuvägi tegutseb juhatuse, kahurväe ja jalgväe kasuks. Normaalseks luuretegevuseks on lennukid varustatud vastavate abinõudega (ülesvõtte ja raadio apar.) ning nendel tegutsevad erilisel väljaõpetatud meeskonnad. Kuid peale selle on kohustatud luuret toimetama ka kõik teised lennukid, s. o. nii hävitajad kui ka pommipildujad (§ 82).

Ülesannetele vastavalt jaguneb luurelennuvägi armee ja korpuse (diviisi) osadeks. Esimese ülesanded ulatavad kau-

gele vaenlase seljatagusesse, neid täidetakse päeval ja öösel. Vaenlase peajõududega kokkupuutumise otsimisel töötab see osa luurelennuväest koos ratsaväega. Korpuse eskadrillid teostavad lähedamaa luuret oma korpuse tegevuspiirkonnas, kusjuures lendude ulatus vaenlase sügavusse muutub vastavalt taktikalisele olukorrale ja käsutada olevatele lennukite arvule. Korpuse eskadrillid otsivad kahurväele väärilisi märke, korrigeerivad patareide tuld ja kontrollierivad tule tagajärgi. Kuid kõrvuti sellega teostavad korpuse eskadrilli lennukid oma jalgväe saatmist, sidet juhatare ja kahurväega. Lahingus valvavad korpuse lennukid lahingvälja üle ja teatavad juhatarele oma ja vastase vägede asukohtadest (§ 83).

Vaatlusteunistuse lennuvägi töötab päeval ja ööl. Päevast tegevust segavad vihm, pilved ja tihe udu. Luuret teostatakse otsekohese vaatlemise või ülesvõtete abil. Viimased täiendavad väärtusliselt otsekoheseid vaatlusi. Erilise tähtsuse omab ülesvõtmine suurtelt kõrgustelt, kus otsekohene vaatlemine tagajärgi ei anna. Ülesvõtete väärtus oleneb valgusest ja õhu puhtusest.

Vaatlusteunistuse tegevus on kindlustatud neis piirkondades, kus meie õhukaitse relvad ja hävitajad neid kaitsevad vastase lennuväe löökide eest. Väljaspool seda piirkonda tegutsevad vaatlusteunistused, kasutades ootamatust ja oma jõudu.

Öösine luure on võimatu udustel ja vihmastel öödel, kuid kergem pimedatel öödel; tema tagajärjed ei ole täpsed. Öösel saab otsida suuremaid koondusi ja vaadelda suurendatud liikumise intensiivsust teedel. Pimedatel öödel suudab vaatleja leida ja ülelangeda neid tulesid, mis vaenlase aktiivsusest võivad kõnelda (§ 84).

Puhkusvalves töötab lennuvägi oma luurega eelpostide kasuks (§ 127).

Määrustik kriipsutab alla vajadust kaitsta oma vägesid hädaohu eest õhus, mida teostatakse väeosade poolt ettevõetud varjumise ja sõjariistus vastulöökkide ning õhukaitse organide ja hävitajate abil (§ 76 ja 78).

Rünnakuid õhust võib teostada kas vaenlase lennuvägi ise (kp. ja pommide tuli) ehk jälle lennuväe poolt korrigeeritava kaugelaskes kahurväe tulega.

Õhukaitse alal päeval ja öösel; liikumisel, koha peal ja lahingus peab püüdma kõrvaldada vaenlase lennuväe kallaletunged. Selleks teostatakse rünnakuid tihti ainult öösel ja kinististel teedel. Teatud juhustel nõuab juhatus hävitajatelt õhu üle valitsemist kindla aja jooksul (§ 101).

Arvestades õhuvõitlusabinõude arenemise, kahurväe laskeaugustega ja pommipildumise võimsusega on varjumine muutunud tähtsamaks julgeoleku ja ootamatuse abinõuks.

Rännakutel päeval ja öösel peab iga vaenlase lennuki ilmumisel vabastama valendavad teosed ja varjuma kas teeäärsete puude all või rohustel tee äärel. Tarviduse korral varjuvad jalg- ja ratsavägi maastiku voltides, hoidudes liikumistest ja kustutades kõik tuled.

Päeval, kui taevas pilvitu, püüab vaenlane tihti pildistada kolonne suurtelt kõrgustelt, sellepärast peab vägesid sundima kasutama igasuguseid ettevaatusabinõusid.

Väljaspool teesid tõmbavad õhuvaatleja tähelpanu oma peale suuremad vägede koondused ja liikuvad väeosad. Kasutada tuleb igal võimalusel metsasid, rohuaedasid jne.

Lahtisel maastikul tuleb hoiduda rivi õigete vormide tarvitamisest, peatustel peab asetuma põlvili. Paremad varjamise kohad on jooned, mis kahe värvi poolest eralduva pinnaosa vahel on (näiteks kahe erivärvilise välja vahe, teeäär, küla ja metsa servad, aiad jne.).

Need abinõud vähendavad liikumise kiirust, sellepärast peab rännakkäskudes ära tähendama kuivõrd neist kinni pidada. Tihti on tähtjaks kohaleilmumisel suurem tähtsus kui varjumisel.

Vägede kohapeal viibimisest kõnelevad voorid ja tuled. Sellepärast peab hoiduma vooride korrapärasest paigutamisest maastikul, asetades neid kuuride ja puude alla, hoovidesse, majade ja aedade äärde. Väljaköögid peab paigutama ruumidesse. Öösel peab kustutama kõik tuled, isegi metsas.

Sanitaarasutused jäägu lahtisele maastikule lennukilt nähtava Punase risti märgi kaitse alla (§ 102).

Madalatel kõrgustel ilmuvate lennukite vastu võitlevad väeosad igas olukorras ise oma relvadega. Iga sõdur peab teadma, kuidas talitada vaenlase õhurünnaku korral.

Erilised õhukaitse abinõud, mis juhatuse käsutuses, jagunevad kahte ossa: esijoone ja seljataguse õhukaitse.

Esijoone õhukaitse koosneb peajasjalikult õhukaitse kahurväest, kes moodustab tõkke vaenlase lennukite pealetungidel. Lahingus ja peatustel asetatakse õhukaitse kahurväe osad nii, et tõke katkestamatu oleks ja tulede koondamist võimaldaks.

Rünnakul kaitsevad igat kolonni õhukaitse kahurväe üksused kolonni külgedel ja peajõudude algul. Kui ei suudeta kolonni kestvalt kaitsta, tuleb piirduda õhukaitse moodusta-

misega nendes punktides, mis teel hädaohtlikumad. Eelväega väljasaadetud õhukaitse kahurväe üksusi võib asetada positsioonile samade punktide naabruses enne peajõudude tulekut.

Seljataguse õhukaitse ülesandeks on eluliste punktide kaitse väliväe seljataguses ja sisemaal. Sarnaste punktide rohkuse tõttu ei saa igale poole määrata õhukaitse osasid. Sel juhul loovad siin asuvad väeosad kaitse omal jõul. Seljataguse kaitse õhust on muutuva tähtsusega vastavalt üldoperatsiooni aktiivsusele. Teda tuleb kõvendada vastavalt juhatuse plaanidele ja vaenlase nähtavatele kavatsustele § 103).

Kui võrrelda lennುವäe tegevust käsitavaid välimäärustiku lehekülgi ilmasõja lõpul esimestel rahukuudel ilmunud õhujõudude määrustiku vastavate osadega, siis peab tunnistama, et prantslased veel praegu kinni peavad nendest lennುವäe kasutamiskiisidest, mis liitlastel välja kujunesid kogemusrikkas ilmasõjas Lääne ja teistel rinnetel.

Lõpuks olgu tähendatud, et Prantsuse välimäärustik sisaldab endas ainult osa andmeid, mis viienda väeliigi — õhujõudude — kohta neljale vanemale väeliigile üldmäärustikude kaudu teatatakse. Prantsuse suuremate väeüksuste taktikalise kasutamise määrustikus ja selle seni ilmunud lisas (nendest on välimäärustik esimene) leiame õhujõududest veel terve rea huvitavaid üksikasju.

Maapealsete märkide ründamine lennukitelt.

V. Post, n.-leitnant, sv. lendur.

Suure kiiruse ja liikuvuse tõttu, ühes võimalusega maapealseid objekte nii kuulipildujate tule kui ka kergete pommidega rünnata, lubavad lennukid väejuhatusele vaenlase eluliste punktide vastu ettevõtta kiireid ja ootamatuid pealetunge. Sarnased pealetungid nii maal kui ka merel asuvate märkide vastu võidakse ettevõtta ühiselt teiste väeliikidega, viimaste tegevuspiirkonnas, ehk jälle märkide vastu, mis asuvad kaugemal vaenlase seljataga.

Edukalt läbiviiduna gruppidesse koondunud lennukite poolt, võivad sarnasel korral pealetungid väeosade ehk teiste taktiliselt tähtsate objektide vastu otsustavalt mõjuda vaenlase vastupanu peale. Kaugemale vaenlase seljatagusesse ettevõetud pealetungide suur moraalne mõju võib omada esimese järgu tähtsuse ka vaenlase lennujõudude taktilise asetuse peale.

Et maapealsete objektide vastu tegutsevale lennuüksusele võimaldada tegevusvabadust, tuleb pealetungiks määratud koondus organiseerida sarnasena, et juhuslikult väljasolevad vaenlase väiksemad jõud ei suudaks pealetungi takistada, kuna suurema, organiseeritud väljatungi vastu, eriliselt määratud ja kõrgemal tegutsevad kaitsepatrullid samas piirkonnas peavad väljas olema.

Lennuväe kasutamise ülesandeid maal ja merel asuvate märkide vastu võib jaotada järgmiselt:

1. Pommitamisülesanded suurejõuliste pommidega, eriti selleks ehitatud lennukitelt.
2. Pealetungid torpeedodega, mida toimetatakse eriliste torpeedo kandmiseks ehitatud lennukitega.
3. Pealetungid kergete pommidega ja tulistamisega kuulipildujatest, mida iga hariliku luure ehk hävitaja lennu-

kiga võib toimetada. (Kõrgus peab muidugi võimaldama märkide tabamist mõlema abinõuga.)

Et meile praegu huvitav peasjalikult 3. punkt, siis katsume tähendatud ülesannete täitmist vaadelda lähemalt.

Maapealsete objektide ründamine 3. punktis nimetatud abinõudega võib sündida kas üksikute lennukitega ehk suuremate koondustega.

Liikumissõjas, kus liikumine vaenlase piirkonnas õige suur, oleks kasulik alaliselt valmishoida teatud lennukite arvu maapealsete märkide ründamiseks. Silmaspidades, et tähendatud märgid nii koosseisu kui ka asukoha mõttes võivad olla õige muutlikud, peavad ründamiseks määratud lennukid teatesaamise momendil õhikutõusmiseks ja tegutsemiseks täitsa valmisolema (alaline valmisolek).

Tegutsemise põhimõtted. Ootamatus on maapealsete objektide ründamisel peatähtsusega teguriks. Sellest väljamineks peab märgile nii liginema, et vaenlane ülesande eesmärki otsekohe ära arvata ei suudaks ja kaugemal seljatanguses viibivaid väeosasid hoiatada ei jõuaks. Ründamist on kõige soodsam teostada lahtises (suured vahed) rivis, ühise ülema juhatuse all tegutsevate lennukitega. Selle juures on üksikutel lennukitel lubatud tegutseda täitsa vabalt ilma kohusteta omi asupaike täpselt alalhoida. Lendurid on ainult kohustatud juhile üldise pealetungi suunas järgnema ja vastava märguande peale tagasipöörama. Peale nende kahe nõude on üksikutel lennukitel täielik vabadus kõikide leitud märkide tulistamiseks oma äranägemise järele.

Eeltoodud vaba tegevusega paisatakse vaenlane laiali, suurendatakse moraalsel mõju ja segatakse tule koondamist kaitseks. Vaatamata selle peale, et korrapäralises rivis lendamine ründamiseks ei ole soodne, võimaldab ühise juhi all tegutsemine (kõik lennukid liiguvad üksteise nägemispiirkonnas) koondumist, kui õhuvõitluse pidamine muutub möödapääsematuks. Üksik lennuk võib küll suurema eduga tähelepanematult läheneda ja sellega saavutada ootamatust, kuid sellepeale vaatamata ei ole soovitatav kasutada maapealsete märkide ründamiseks üksikuid lennukeid, eriti just üheistmelisi. Põhjused selleks: esiteks on üheistmeline lennuk pealetungide vastu ülevast väga tundelik ja teiseks, — ta langeb maapealse koondatud kaitsetule alla, sest ükski teine lennuk ei takista tule koondamist.

Ootamatuse saavutamist võimaldab sagedasti üle rinde minek väiksel kõrgusel. Sarnase tegutsemise juures tuleb üle

rinde liikumise ajast oma väeosadele teatada. kusjuures vaenlase positsioonid lennukite ülemineku ajaks väeosade poolt tule alla võetakse.

Mis puutub märkidesse, siis võib nende leidmist esiteks jätta lendurite hooleks, määrates teatud piirkonna, kus ta igat leiduvat märki peab tulistama, ehk jälle ette äramäärates mõnda kindlat märki. Kui märk äramääratakse, siis teeb korralduse pealetungiks selle üksuse staap, kelle käsutuses seisab lennuk ja kellel kasutada on kõik teated vaenlase liikumiste kohta (kas õhuluurelt ehk teistest allikatest).

Niipea kui küllaldise tähtsusega teated on märgist saadud, antakse korraldus vastavale lennuüksusele kas telefoni ehk raadio teel edasi.

Pealetungiks määratud koondus peab küll olema organiseeritud ühtlaselt nii pealetungi kui ka kaitse nõuetele vastavalt, kuid üldiselt on madalal tegutsevad lennukid kaitse lahingu mõttes kõrgemal viibivate pealetungijate suhtes alati halvemas seisukorras ja vajavad selle tõttu kõrgemal viibivate patrullide kaitset.

Teguritest, mis neile kaitse lahingu pidamist raskendavad, oleks nimetada järgmised:

1. Rivi alalhoidmine maa läheduses on raskem, kui kõrgel, esiteks rahutuma õhkkonna tõttu, teiseks raskuste tõttu, mis olenevad hoidumisest kokkupõrgete eest.
2. Lennuki meeskonna tähelepanu on koondatud maapeale (lenduril peale selle veel koha alalhoidmisele ravis), mille tõttu valve ja kaitse pealetungide vastu ülevalt on nõrgendatud.
3. Taktiliselt on iga madalamal viibiv rivi kõrgemal viibiva pealetungija suhtes halvemas seisukorras.

Kaitsepatrullide vajaduse kaalumisel maapealsete märkide ründamise kaitseks tuleb arvestada järgmiste teguritega:

1. Õhu ülekaalu ulatus vastavas rinde piirkonnas.
2. Ründamiseks määratud märgi kaugus rindest (ka oma ja vaenlase lennuüksuste asukohast).
3. Ülesande täitmiseks määratud lennukite tüübid ja nende iseäraldused.
4. Ilmastik.

Kui õhukallaletungi eesmärgiks on määratud vaenlase jalgvägi eesliini piirkonnas, siis tuleb eriti hoida, et oma väeosad eksikombel ei langeks lennukite tule alla. Liikumissõjas, kus sarnased eksitused kergesti võimaldatud, peavad lennuki mees-

konnad enne lendu varustatud olema kõige värskemate ja täpsemate teadetega. Ühtlasi peavad äramääratud olema piirkonnad, milledes tuleb toimetada kallaletunge.

Üksikrännak. Nii kui varemalt tähendatud, ei ole soovitatav maapealsete märkide ründamisi ette võtta üksikute lennukitega, sest ootamatusega saavutatud kordaminekud ei tasuks siiski võimalikke kaotusi. Vaatamata sellest on aga üksikrännak ravis viibivate lennukite tegevuse aluseks, kusjuures iga üksiklennuk isiklise maapealse kaitse segipaiskamisega end paremini kaitseb kui mõne teise kaaslaste otsekohe abiga.

Kui rindest üle minnakse väiksel kõrgusel, siis on lenduril seda vähem kartust vaenlase kuulipildujate tulest saada tabatud, mida lähemal maapinnale ta lendab ja mida rohkem märgile lähenemisel ta end majade, metsatukkade jne. taha peita suudab (kohanemine). Vaenlase piirkonda jõudes tuleb lennu-suuna vahetpidamata muuta (põigeldes lennata), et segada vaenlase täpset tulistamist.

Märgi lähedusse jõudes tuleb vähe võtta enne rünnakut kõrgust. Sealjuures tuleb tähelepanna, et kõrgust ei võetaks mitte vaenlase tule all, sest muutmata liikumisel oleks lennuki tabamine vaenlasele võrdlemisi kerge. Soovitatav on esialgselt pilduda märgi peale pomme (kergeid pomme 20 L. B. võib pilduda 100 mtr. kõrguselt, ilma et lõhkemine ehk killud lennukile oleksid hädaohtlikud) ja alles selle järel tulistada. Tulistada võib järsult pikeerides (tulistamist on soovitatav alata umbes 500—600 mtr. kõrguselt). Pikeerimisega suureneb lennuki kiirus tuntavalt ja lubab märgist eemalduda järsult, et peaseda maapealsest tulistamisest, sest moment rünnaku lõpetamise järele on lennukile kõige hädaohtlikum. Kõrguse võtmine vaenlase tule all on täiesti lubamata. Õigem tee on kõrgust võtta pärast kiiret vaenlase tulepiirkonnast peasemist. Kui soovitatav kõrgus käes, siis võib rünnakut tarviduse puhul korrata.

Tagasilennuks tuleb alati reserveerida teatud laskemoona tagavara.

Märkide valimisel tuleb arvestada moraalse ja materjaalse kahjuga, mida vaenlane ründamise tõttu saab. Jooksukraavides viibiva jalgväe tulistamise tagajärjeks oleks ainult kiirelt mööduv moraalne efekt, mille juures ründaja enese tegevus õige suure riisikoga on seotud. Sellele vastandina on aga rännakul olevate väeosade, vooride, transportlaevade (väeosad) ja teiste sarnaste

märkide tulistamine täiesti otstarbekohane ja soovitav.

Liikuvate rongide ründamisel on soovitav rongist ette lennata ja tee eespool hävitada madalalt pillutud pommidega. Pommide pildumine sünnib madalalt, et hästi tabada ja küllalt kaugelt rongist selleks, et viimase personaal lennuki tegevust ei märkaks. Kõige soovitamaks kohaks on muidugi teekäänakud. Niipea kui tee lõhutud, pöörab lennuk rongi juure tagasi ja algab vagunite tulistamist küljepealt. Eesmise kuulipildujate (lendur) kasutamisel ei tarvitse lenduril suuremat rõhku panna laskeparanduse peale, sest rongi liikumine toob kõik vagunid järjestikku tule alla (rongi suunas lennates, kui tulistab vaatileja, toob lennuki kiire liikumine jällegi vagunid järjestikku tule alla). Lõhutud koha lähedale jõudes attackeerib lennuk vedurit, pikeerides tagantpoolt. Harilikult poeb vedurijuht sellejuures tule eest kusagile varju ja rong jookseb täie kiirusega rööbastest välja. Nüüd võib pommitamisega ja tulistamisega rongi hävitada lõpulikult.

Hulgaline rünnak. Suuremate koondustega toimetatakse pealetunge selleks, et vaenlasele teatud kohtadel maksimaalset moraalselt ja materiaalselt kahju sünnitada. Sarnaste pealetungide eesmärgiks võib ka olla vaenlase õhuvõitlustele sundimine, pealetungija poolt valitud kohal ja ajal. Korduvate pealetungidega sunnitakse vaenlast, kes õhuvõitlustest kõrvale hoiab, meie õhujõude kohtama. Kui sarnaseid pealetunge korratakse vaenlase seljataguses reguläärselt, siis on viimane sunnitud võitlema, ehk kui mitte, siis õige raskelt moraalselt ja materiaalselt kannatama.

Koondades pealetungiks suuremat hulka mitmesuguseid tüüpe, on võimalik iga üksiktüübi paremusi kõige otstarbekohasemalt ära kasutada. Lennukid tulevad koondada nii; et nende pealetungi võime nii vaenlase lennukite, kui ka maapealsete märkide vastu oleks maksimaalne. Sellest väljamineks peaksid suuremaks pealetungiks määratud üksused koosnema järgmisest lennukitest:

1. Üheistmelised hävitajad, suure manöövervõimega, kohased madallennuks.
2. Kerged pommitamislennukid, võrdlemisi hea manöövervõimega (laskuvad kõrgusele, kus märkide tabamine kindel). Need lennukid peavad olema varustatud relvadega maapealsete märkide tulistamiseks.

3. Üheistmelised ja kaheistmelised lahinglennukid, vaenlase õhujõudude tagasilöömiseks. Nende peaülesanne on madalal viibivate lennukite kaitse vaenlase õhujõudude vastu. Eeldades, et nõutud kaitse on kindlustatud, moodustavad need lennukid ühtlasi reservi, kes tarbekorral otsekohe toetab maapealsete märkide ründamist.

Suur manöövervõime ja kiirus, ühes pealetungi ootamatusega, on madalal lendavate hävitajate peakaitseks. Oma tegevusega kaitsevad nad iseennast ja kõrgemal viibivaid lennukeid maapealse tule vastu. Pealtpoolt kallaletungid on nendele lennukitele eriti kardetavad.

Kerged pommitajad kannavad kaasas hulka kergeid pomme, ühtlasi on nad ka kuulipildujatega varustatud, mis võimaldab maapealsete märkide tulistamist.

Pommitajad võimaldavad madalal lendavatele hävitajatele kohalikku kaitset (teatud punktide pommitamisega), kuna viimased pommitajatele lendamise kindlustavad sarnasel kõrgusel, kust märkide tabamine on võimalik. Õhupealetungide vastu vajavad pommitajad kaitset, mida kindlustavad kõrgemal viibivad lahinglennukid.

Kaitseks tarvilik lahinglennukite arv oleneb vaenlase õhujõudude (lahinglennukid) rohkusest teatud piirkonnas. Kaitsepatrullide arvuline suurus peab vastama nõudele, et kõik vaenlase jõudude poolt tehtud katsed madalal viibivate üksuste tegevuse takistuseks saaksid meie lahinglennukite poolt nurja-aetud. (Kaitse peab kindlustama vaba liikumisvõimaluse ülesande täitmisel viibivatele lennukitele).

Koonduste moodustamine suuremateks pealetungideks. Jõudude koondusorganisatsioon oleb üldiselt ülesandest, olukorrast ja saadaval olevate üksuste iseloomust. Kuid selle peale vaatamata jäävad mõned üldised põhimõtted alaliselt maksvaks. Suurema tõusukiirusega lennukid peavad alati lendama kõige kõrgemal, kuna suurema manöövervõimega lennukid liiguvad maa läheduses. Ülesande täitmiseks tuleb valida võrdlemisi selge ilm, sest halb ilm segaks sidepidamist koonduse allüksuste vahel. Allüksused koonduvad harilikult teatud, ette äramääratud punkti kohale, mis lahingkäsus on äratähendatud. Iga allüksus lendab kindlaksmääratud kõrgusel, eelmisest kõrgemal ja tagapool. Esimese allüksuse juht on terve koonduse üldjuht.

Allüksused hoiavad omi kohti senikaua täpselt alal, kuni esimene allüksus alustab pikeerides ründamist. Esimesele

järgnevad kõik teised, peale nende, kes kaitse ülesandeid täidavad; viimased viibivad seni-kaua vastavas piirkonnas, kuni madalamal viibivad allüksused on oma ülesande lõpetanud ja tagasilennuks uuesti on asunud rivikorda.

Lennukite vastaste kuulipildujate ja kahurite ründamiseks võidakse lendureid eriti määrata (nende tegevuse halvamiseks).

Segaduse kõrvaldamiseks on tarvilik, et tagapool lendavad allüksused märgi lähedusse jõudmisel kiirust vähendaksid (vähe maha jääksid), et eelmine pikeerimisega varem lõpule jõuaks, kui järgmine allüksus pikeerimist alustab.

Kui iga allüksus toimetab pealetungi korduvalt, siis tuleb kindlaks määrata, mitu ringi iga allüksus teeb märgi ümber.

Iga allüksus, kes pealetungi lõpetanud, pöörab viibimata kogumispunkti kohale tagasi, teepeal täpselt rivikorda asetudes. Kogumispunktile jõudes, alustab iga allüksus liikumist kas paremas ehk vasakus kaares, kuni kõik allüksused on tagasi jõudnud.

Ühisüks tagasilikumiseks annab vastava märguande koonduuse üldjuht.